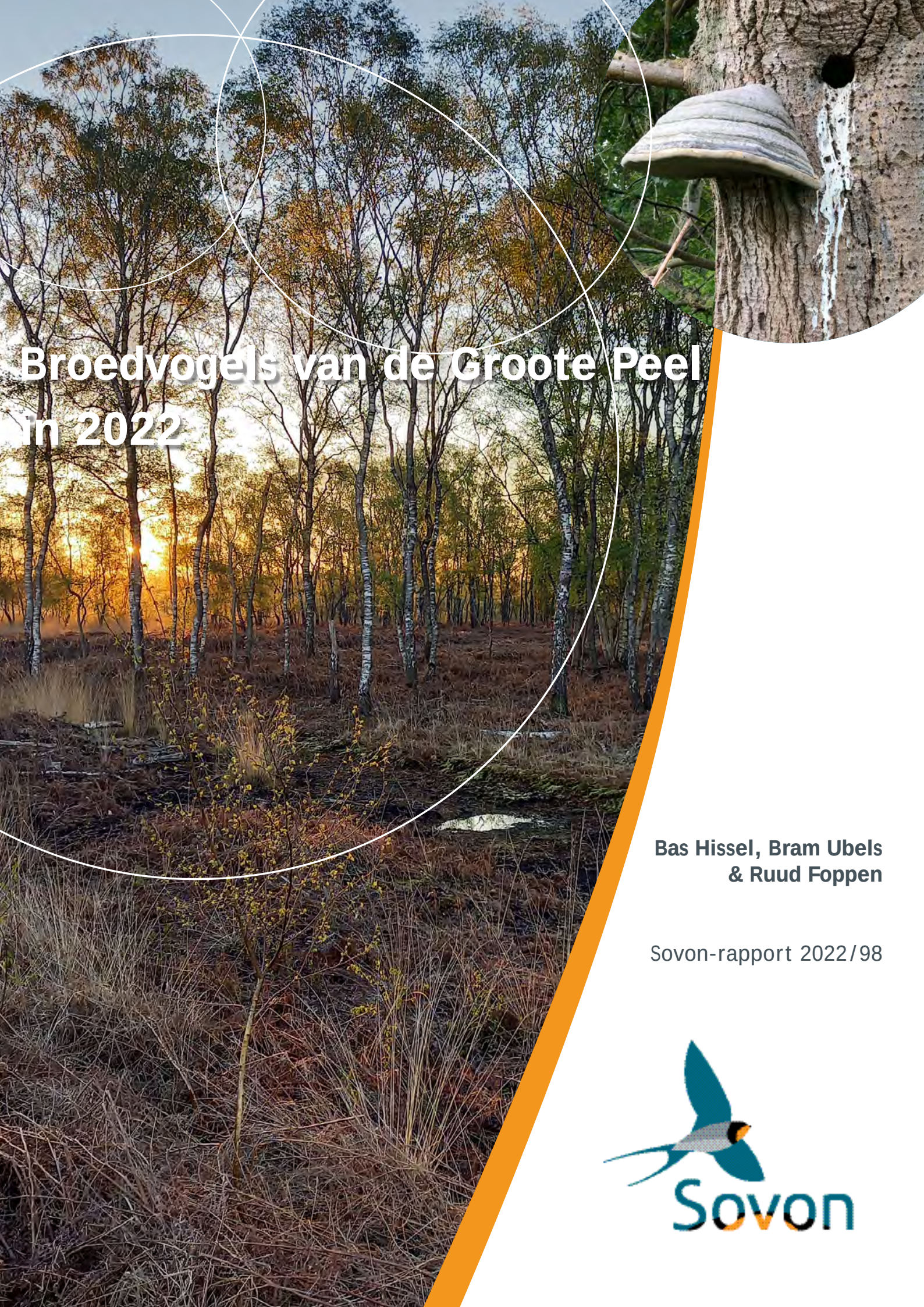

Broedvogels van de Groote Peel in 2022

**Bas Hissel, Bram Ubels
& Ruud Foppen**

Sovon-rapport 2022/98

Broedvogels van de Groote Peel in 2022

Bas Hissel, Bram Ubels & Ruud Foppen

Sovon-rapport 2022/98
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Staatsbosbeheer

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2022

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Wijze van citeren: Hissel B., Ubels B. & Foppen R. 2022. Broedvogels van de Groote Peel in 2022. Sovon-rapport 2022/98. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's omslag en andere foto's: Bas Hissel, Bram Ubels & Ruud Foppen

Opmaak: Bas Hissel, Sovon Vogelonderzoek Nederland

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
e-mail: info@sovon.nl
website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon.

Inhoud

Samenvatting	1
1. Inleiding	2
2. Beschrijving van het gebied.....	3
3. Werkwijze	6
3.1. Methode & veldwerk.....	6
3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens.....	6
3.3. Weers- en andere omstandigheden	7
3.4. Afwijkingen/foutendiscussie	8
4. Resultaten	9
4.1. SNL-beheertypen.....	11
4.2. Vergelijking met eerdere karteringen.....	13
4.3. Soortbesprekingen	15
5. Evaluatie	22
6. Literatuur	30
Bijlage 1. Bezoekdata, -tijden en weersomstandigheden 2022.....	31
Bijlage 2. Soortkaarten inventarisatie 2022.....	34

Samenvatting

In 2022 is Nationaal Park de Groote Peel (1471 ha) in opdracht van Staatsbosbeheer gekarteerd op broedvogels. Het onderzoek vond plaats ter verantwoording voor het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) en Natura 2000/Vogelrichtlijn, en ten behoeve van interne kwaliteitsbeoordelingen en beheerevaluaties.

Het onderzoeksgebied is gesitueerd op de grens van Provincie Noord-Brabant en Limburg, tussen het Brabantse Asten en de Limburgse dorpen Ospel en Meijel. De Groote Peel is een restant van een groot hoogveengebied dat in de afgelopen eeuwen sterk ontgonnen is. Relicten uit die tijd zijn nog altijd zichtbaar in het weids en open landschap dat voor het overgrote deel bestaat uit natte heide met pitrusvegetatie en pijpenstrootje en droge delen met struikheide, adelaarsvaren, opslag van jonge berken en struweelvorming. Te midden hiervan liggen oude veenputten en vennen, omringd door natte oeverzones en veenmoeras, die doorlopen tot diep in het gebied. Berk is de dominante boomsoort, waarvan lokaal dichte opslag is te vinden en geïsoleerd ook enkele bossen. Daarnaast staan verspreid door het gebied veel vliegennesten en eiken, met name op hoger gelegen, droge terreindelen.

Gedurende het broedseizoen zijn vijf integrale bezoeken gebracht aan het onderzoeksgebied, die ruim voor zonsopgang begonnen. Nachtbezoeken zijn niet uitgevoerd, echter om de nachtzwaluwpopulatie in kaart te brengen werd een simultaantelling georganiseerd die in de avond begon en doorliep tot na middernacht.

In totaal is 421 uur en 7 minuten aan veldwerk besteed, waarmee de gemiddelde onderzoekintensiteit uitkomt op 17,2 min/ha. Het aantal gespendeerde minuten per hectare varieerde daarbij van 5 minuten in de open, overzichtelijke en goed af te speuren graslanden bij de Mussenbaan, tot meer dan 40 minuten per hectare in de moeizaam begaanbare veenmoerassen midden in de Peel.

Bij de kartering is gewerkt met de standaard soortenlijst voor SNL-karteringen in terreinen van Staatsbosbeheer. Deze beslaat alle soorten, minus 12 algemene soorten, te weten: Fazant, Houtduif, Ekster, Gaai, Merel, Koolmees, Pimpelmees, Tjiftjaf, Fitis, Roodborst, Winterkoning, Heggenmus en Vink. Op verzoek werd de Fitis toch toegevoegd aan de lijst van te karteren soorten, als kenmerkende soort voor berkenopslag en struweel.

Tijdens de inventarisaties in de Groote Peel werden van 83 soorten territoria vastgesteld. Hiervan staat er één op de Rode Lijst als 'ernstig bedreigd', zijn er vier opgenomen als 'bedreigd', 10 als 'kwetsbaar' en 10 als 'gevoelig'. Van de gekarteerde soorten waren Fitis (782), Boompieper (332), Grasmus (271), Zwartkop (252) en Blauwborst (222) en het meest algemeen.

Kraanvogel, Draaihals en Paapje vestigde zich elk met één territorium in de Peel. Aan de Mussenbaan waren daarnaast Orpheusspotvogel en Graszanger aanwezig, twee ongebruikelijke broedvogels.

Met Roerdomp, Zomertortel en Goudhaan verdwenen enkele soorten als broedvogel, die in 2016 nog aanwezig waren. Grote Canadese Gans, Bruine Kiekendief, Kievit en Zwarte Specht ontbraken eveneens maar werden nog wel in de Peel of in de randzone waargenomen, echter ontbraken waarnemingen die nodig zijn om tot territoria te komen. Oorzaken van de schommelingen zijn niet eenduidig, maar liggen – naast de invloeden van landelijke aantalsontwikkelingen - waarschijnlijk in fluctuaties van het waterpeil als gevolg van verdroging en successie van met name berk en het vergrassen van open terreinen als reactie op verzuring en vermesting. Ook factoren als het verschrallen van het voedselaanbod, al dan niet in relatie tot de eerdergenoemde oorzaken, zowel binnen als buiten de Groote Peel en veranderingen in de predatiedruk door Havik, Vos en Huiskat zullen van invloed zijn geweest op de lokale ontwikkelingen.

Binnen het onderzoeksgebied ligt Natura 2000-gebied de Groote Peel, dat valt onder de Vogelrichtlijn. Voor Dodaars, Geoorde Fuut, Porseleinhoen, Blauwborst en Roodborsttapuit zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld, welke enkel door de laatste twee soorten worden behaald. Drie van de vijf soorten kennen een recente afname, wat een reden is om te pogen het lokale beheer verder aan te passen ten gunste van deze doelsoorten.

Met de aanwezigheid van 25 Rode Lijst-soorten, waarvan Draaihals, Kraanvogel, Watersnip, Grauwe Klauwier, Graszanger en Paapje tot de meest bijzondere behoren, en een gecombineerde 400 territoria, blijkt de Groote Peel van grote waarde als broedgebied voor kwetsbare vogelsoorten.

1. Inleiding

In 2022 is Nationaal Park de Groote Peel (1471 ha) in opdracht van Staatsbosbeheer gekarteerd op broedvogels. Hierbij is 1072 hectare geïnventariseerd door medewerkers van Sovon en is de resterende 399 hectare, verdeeld over acht deelgebieden, in kaart gebracht door vrijwillige tellers.

De kartering levert inzicht in de lokale avifauna door informatie te verzamelen over de aanwezigheid, verspreiding en aantallen van broedvogels. Het doel van de inventarisatie is tweeledig en dient 1) ter verantwoording voor het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) en Natura 2000/Vogelrichtlijn, waarin o.a. het monitoren van broedvogels in een zesjarige cyclus wordt vereist en waarvan de resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie en de Europese Commissie, en 2) ten behoeve van de interne kwaliteitsbeoordelingen en beheerevaluaties van Staatsbosbeheer.

In dit rapport worden de resultaten van de vlakdekkende kartering beschreven. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de verschillende landschapstypen in het onderzoeksgebied en enkele typerende kenmerken die terug te vinden zijn in de Groote Peel. Hoofdstuk 3 beschrijft de gebruikte methodiek voor zowel het inventarisatiewerk als de verwerking van de geregistreerde waarnemingen. Eveneens is een beschrijving van de weersomstandigheden opgenomen. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de resultaten beschreven en nader toegelicht. Daarnaast wordt ingegaan op relaties tussen relevante SNL-beheertypen in de gebieden en de lokale avifauna, worden vergelijkingen gemaakt met eerdere karteringen en zijn beschrijvingen opgenomen van verschillende kenmerkende soorten. In hoofdstuk 5 worden de bevindingen geëvalueerd.

De verspreidingskaarten per broedvogelsoort zijn bijgevoegd in de bijlage, waarbij de soorten worden gepresenteerd volgens de systematiek van het International Ornithological Committee (IOC). Hier zijn eveneens de verspreidingskaarten van geregistreerde zoogdieren terug te vinden.

De inventarisatiewerkzaamheden in het veld werden uitgevoerd door Bram Ubels, Ruud Foppen en Bas Hissel namens Sovon Vogelonderzoek Nederland. De veldonderzoekers van Sovon werden bij het inventariseren bijgestaan door vrijwillige tellers. Zo telden Peter Bax en Frans Martens hun vaste gebied, de Mosplak, continueerde Piet Zegers de jarenlange reeks in vijf BMP-plots, onderzochten Boena van Noorden en John Vereijken het natuurontwikkelingsgebied aan de Mussenbaan en nam John Vereijken namens Staatsbosbeheer tevens een aantal snippers voor zijn rekening (tabel 1). Voor de nachtzwaluwtelling konden we daarnaast rekenen op hulp van Rob, Mark, Lieke, Coco, Rick en Luuk. Alle tellers worden hartelijk bedankt voor hun bijdrage.

Rik Huiskes was namens Staatsbosbeheer verantwoordelijk voor de begeleiding en Rick Verrijt was de contactpersoon voor de werkzaamheden in het veld. André van Kleunen was verantwoordelijk voor de begeleiding vanuit het Sovon-kantoor en Bas Hissel was de projectleider voor deze opdracht. Sovon-collega's Willem van Manen en Lara Marx worden bedankt voor hun bijdragen aan de totstandkoming van dit rapport en Willem wordt eveneens bedankt voor het verzorgen van de lay-out van de rapportage. Bram Ubels van Sovon en Rick Verrijt van Staatsbosbeheer voorzagen het concept van commentaar.

2. Beschrijving van het gebied

De Groote Peel is gesitueerd op de grens van Provincie Noord-Brabant en Limburg, tussen het Brabantse Asten en de Limburgse dorpen Ospel en Meijel. Het is een weids, waterrijk hoogveen gebied en vormt het meest zuidelijke hoogveenrestant in Nederland. Als gevolg van de grootschalige ontginningen in de 19^e en 20^e eeuw, liggen slechts nog enkele relictten van het oorspronkelijke hoogveen te midden van moerassen, open heide terreinen, verschillende vennen, bossen en struwelen.

Dat er nog hoogveen te vinden is in de Groote Peel is te danken aan een reeks beschermingsmaatregelen die na de Tweede Wereldoorlog zijn geïnitieerd. Zo werd in 1951 gestart met de aankoop van grond door Staatsbosbeheer en is het oppervlak aan beschermd natuurgebied anno 2022 opgelopen tot 1471 hectare. Vanwege de nationale en internationale natuurwaarden van het gebied, verkreeg de Groote Peel een reeks natuurbeschermingspredicaten. Zo werd het een Internationaal beschermd Wetland in navolging van de Ramsar Conventie in 1976, een Vogelrichtlijngebied in 1986, een Staatsmonument in 1990 en een Habitatrichtlijn- en Natura 2000-gebied in 2004. Tevens werd de Groote Peel in 1993 vanwege de toeristische en recreatieve belangen omgedoopt tot Nationaal Park.

De Groote Peel kent een verscheidenheid aan landschapstypen en biotopen. Grotendeels het grootste oppervlak is te categoriseren als vochtige heide. Het landschap is hier open en plaatselijk begroeid met heide. Op hoger gelegen stukken groeit adelaarsvaren, die gedurende het voorjaar meters hoog uitschiet. De vele wildpaadjes tussen de varens vormen fijnmazige netwerkstructuren die gebruikt worden door reeën, vossen en flinke aantallen wilde zwijnen. Op de lager gelegen plekken domineren pijpenstrootje en pitrus de vegetatie en groeien hoge graspolen omhoog uit het natte veenmoeras. Droge heide komt in mindere mate voor en is met name te vinden op hoger gelegen delen van de Peel. Naast struikheide en bochtige smele groeien hier verschillende mossen.

Tussen het open terrein, met name tegen de randen van het natuurgebied, liggen kleine hoogveenbossen en loofbos. In veel van deze bossen voert berk de boventoon, al staat er ook grove den en eik. De struiklaag bestaat lokaal uit varens, maar ook soorten als bosbes, vossenbes en bram groeien er legio. Pogingen om water langer vast te houden en zo de Peel wat te vernatten hebben geresulteerd in berkensterfte. Dit is met name evident aan de randen van de bossen, waar de waterstand langer hoog blijft.

Verspreid door het open landschap staan oudere vliegdennen, maar komen ook grote aantallen jonge berken omhoog. De mate van successie resulteert lokaal in de vorming van nieuw bos, terwijl op andere plekken kleine scheuten opkomen, die dienen als zangpost voor een verscheidenheid aan zangvogels. De overblijfselen van kap- en snoeiwerkzaamheden zijn evident en verspreid liggen omgezaagde dennen of stapels met gerooide berkenscheuten. Tevens is op enkele plekken recent geplagd, waardoor er lokaal ook zand aan de oppervlakte komt. Langs hoger gelegen dijken, waar de weinige wandelpaden liggen, staan daarnaast enkele eiken.

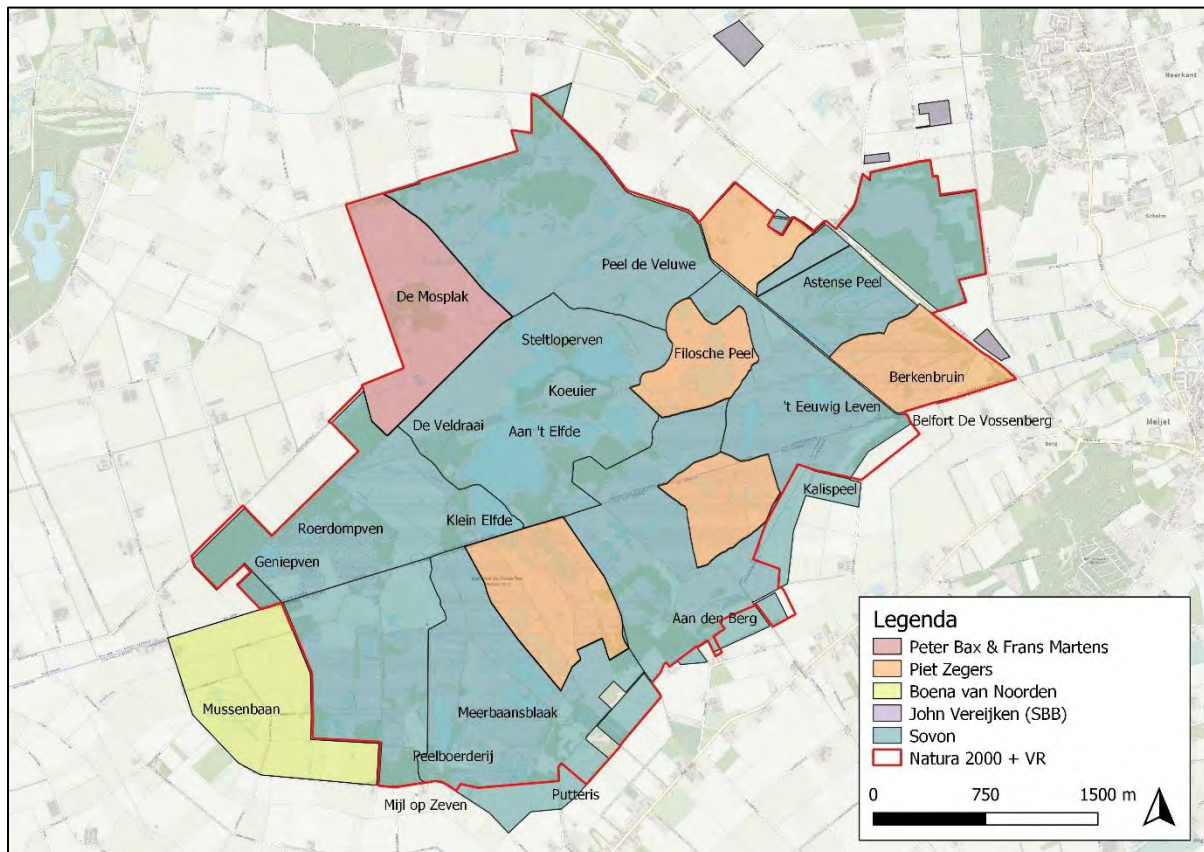

Te midden van het open landschap en de verschillende bossen liggen kleine veenputten en complexen van hoogveenvennen. In totaal ligt er meer dan 100 hectare aan open water in het onderzoeksgebied. Rondom deze vennen groeit voornamelijk pijpenstrootje, maar op de oeverzones prijkt ook wilg en pitrus. Lokaal is er veenmos terug te vinden, dat als reactie op de vernattingsmaatregelen recent wat in aantal is toegenomen. Op enkele hoger gelegen oevers groeit brem, die halverwege mei vol in bloei stond. In het peellandschap zijn relictten terug te vinden die duiden op de tijd van de turfwinning. Zo zijn er veenputten, hoger geleden peelbanen die gebruikt werden om het gestoken turf te vervoeren en peelvaarten waarover de turf werd afgevoerd.

Aan de zuidoost rand van de Groote Peel, buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied, liggen enkele kruidenrijke graslanden en akkers. In het natuurontwikkelingsgebied aan de Mussenbaan liggen vergelijkbare graslanden waar actief weidevogelbeheer gevoerd wordt. Deze percelen zijn wat vochtiger van karakter en centraal ligt een stuk moeras dat gedurende het voorjaar langere tijd nat blijft. De zandpaden op de voormalige erfgrenzen zijn omlijnd met braamstruweel en grotere struiken. Tevens liggen er nog oude afwateringsloten en draadafrastering die thuishoren in het kleinschalig cultuurland.

Het totale oppervlakte van het onderzoeksgebied (1471 ha) is opgedeeld in 15 deelgebieden (figuur 1). Hiervan werd 1072 hectare gekarteerd door Sovon, verdeeld over zeven deelgebieden van elk zo'n 150 hectare. De resterende 399 hectare werd geïnventariseerd door vijf ervaren en bekwame vrijwillige tellers, verdeeld over acht deelgebieden (tabel 1).

Figuur 1. Overzicht van het gekarteerde gebied met toponiemen en verdeling op basis van tellers.

Tabel 1. Verdeling telgebieden met oppervlaktes (ha), bezoekaantallen en onderzoeksintensiteit (min/ha).

Deelgebieden Groote Peel					
Telgebied	Teller	Opp	Bezoek	Duur	Intensiteit
Mosplak	P. Bax & F. Martens	82	10	29:32	21,6
Astense Peel (12)	P. Zegers	47	8	26:14	33,5
Astense Peel (24)		28	8	20:23	43,7
Groote Peel (6+8)		67	8	38:40	34,6
Groote Peel (11)		36	8	28:28	47,4
Groote Peel (22)		39	8	19:53	30,6
Mussenbaan	B. van Noorden & J. Vereijken	90	5	07:25	4,9
Meijelseweg e.o.	J. Vereijken	10	11	10:55	65,5
Sovon	B. Ubels, R. Foppen & B. Hissel	1072	35	239:37	13,4
Totaal:		1471	101	421:07	17,2

3. Werkwijze

3.1. Methode & veldwerk

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de basiskarteringsmethode toegepast, gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (BMP) (Vergeer *et al.* 2016). Deze methode behelst het meermaals systematisch aflopen van het onderzoeksgebied in het voorjaar waarbij alle terreindelen worden bestreken en waarbij een selectie van relevante soorten in kaart wordt gebracht. Bij de kartering is gewerkt met de standaard soortenlijst voor Staatsbosbeheer SNL-karteringen. Deze beslaat alle soorten, minus Fazant, Houtduif, Ekster, Gaai, Merel, Koolmees, Pimpelmees, Tjiftjaf, Fitis, Roodborst, Winterkoning, Heggenmus en Vink. Op verzoek werd de Fitis toch toegevoegd aan de lijst van te karteren soorten, als kenmerkende soort voor berkenopslag en struweel.

De BMP-werkwijze is gericht op het registreren van territorium-indicerende waarnemingen zoals zang, balts en alarmroepen, waarbij aandacht uitgaat naar uitsluitende waarnemingen. Dit zijn waarnemingen van twee of meer tegelijkertijd zingende of baltsende soortgenoten. In het geval van zeldzame soorten en soorten met grote, overlappende territoria wordt geprobeerd een zo hoog mogelijke (nestindicatieve) broedcode te verzamelen en de nestplaats zo nauwkeurig mogelijk te lokaliseren. Dit om de kans te verkleinen dat niet-broedvogels worden meegeteld en moeilijk te karteren soorten worden over- of onderteld. Bij roofvogels worden nesten gezocht wanneer de terreingesteldheid dit toelaat.

Aan het volledige onderzoeksgebied zijn vijf bezoeken gebracht in de periode maart-juni en in enkele door vrijwilligers getelde gebieden zijn zelfs meerdere rondes gelopen (tabel 1, bijlage 1). Het totaal aantal bezoeken komt uit op 101. De bezoeken startten doorgaans een uur voor zonsopgang en liepen door tot vroeg in de middag. Nachtbezoeken zijn niet uitgevoerd, al werd op 13 juni een simultaantelling georganiseerd om de nachtzwaluwpopulatie goed in kaart te brengen. Deze telling begon in de avond en liep door tot na middernacht.

In totaal is 421 uur en 7 minuten aan veldwerk gespendeerd, wat neerkomt op een gemiddelde onderzoeksintensiteit van 17,2 min/ha (tabel 1, bijlage 1). Het aantal gespendeerde minuten per hectare varieerde daarbij van 5 minuten in de open, overzichtelijke en goed af te speuren graslanden bij de Mussenbaan, tot meer dan 40 minuten per hectare in de moeizaam begaanbare veenmoerassen midden in de Peel. De gemiddelde onderzoeksintensiteit van 17,2 min/ha is echter passend, gezien het gebied deels open is waardoor relatief grote oppervlaktes kunnen worden afgeluisterd, maar deels ook slecht begaanbaar is waardoor veel tijd nodig is om alle delen van het terrein te onderzoeken. Om een goede dekking te kunnen waarborgen is het nodig om regelmatig insteken te maken of het gebied te doorkruisen op plekken die lastig te bewandelen zijn. In het vroege voorjaar was de vochtige heide rondom de vennen nog erg nat, waardoor paadjes al snel doodliepen. Later in het voorjaar torende de adelaarsvaren meters hoog, waardoor ook deze delen van het gebied niet langer te doorkruisen waren.

3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een tablet in de app Avimap, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode is vastgelegd. Na afloop zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij ze worden getoetst aan criteria en de geldige waarnemingen worden geïnterpreteerd en samengevoegd tot territoriumstippen.

Voor de kartering in 2022 is gebruik gemaakt van de criteria voor basiskarteringen. Deze wijken licht af van de standaard BMP-criteria vanwege het kleinere aantal bezoeken. De datumgrenzen van een aantal soorten zijn iets verruimd om te compenseren voor de lagere trefkansen. De gebruikte clustercriteria zijn bijgesloten als metadata in de database en zijn weergegeven op de verspreidingskaarten.

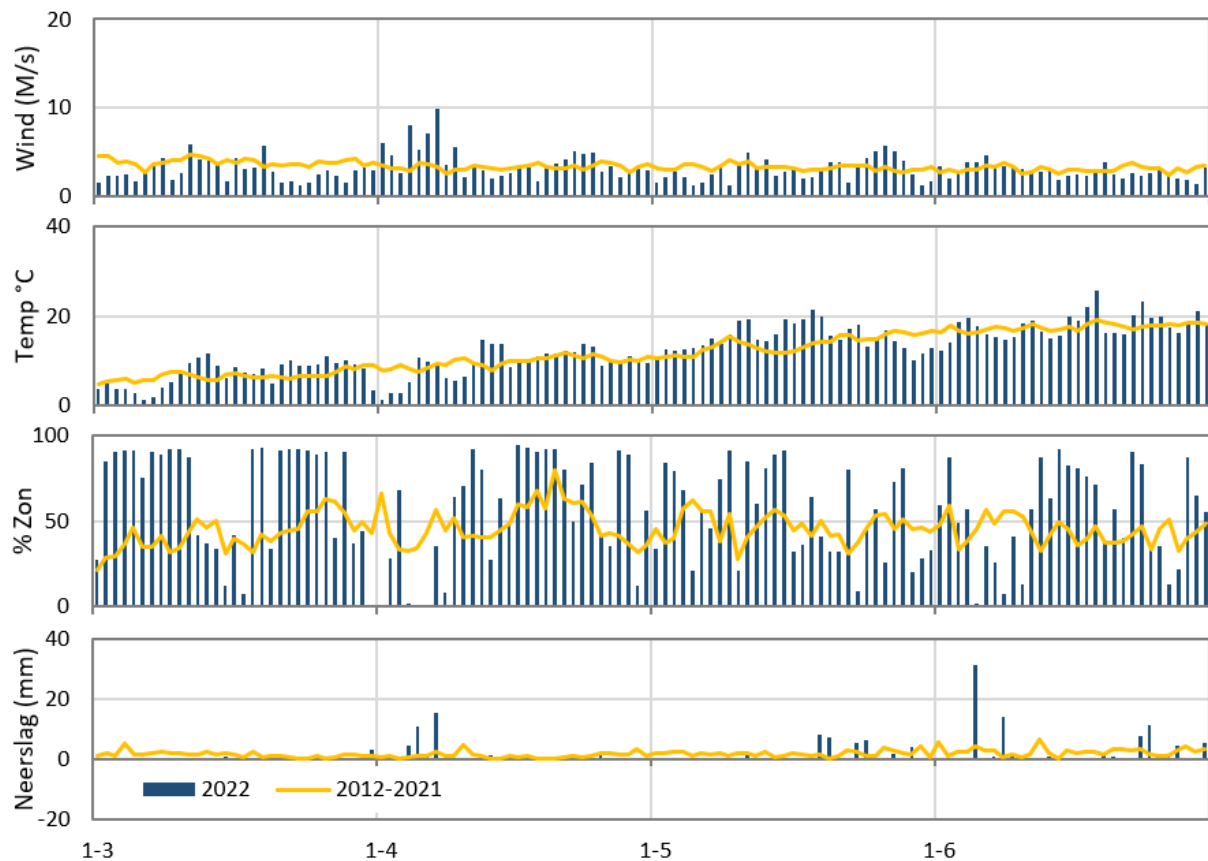
De stippen op de verspreidingskaarten geven vastgestelde territoria weer, waarbij een stip komt te liggen op de locatie van de waarneming met de hoogste broedcode (slechts in enkele gevallen de nestlocatie) of de laatste meetellende waarneming binnen het geïnterpreteerde territorium.

Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij invoer in het veld. De waarnemingen zijn zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden. Plaatselijk zijn door de afwisseling tussen eigendommen van Staatsbosbeheer en derden territoria buiten de grenzen van het onderzoeksgebied gesitueerd. Deze territoria zijn niet opgeteld bij de totalen, maar wel zichtbaar op de verspreidingskaarten (bijlage).

3.3. Weers- en andere omstandigheden

Het weer is van invloed op de vogelactiviteit en daardoor mede bepalend voor de effectiviteit van het inventariseren. Slechte weersomstandigheden (regen, windkracht >4 Bft) kunnen leiden tot een lagere trefkans en op deze dagen is niet gekarteerd. In de bijlage is een tabel opgenomen met de weersomstandigheden tijdens de bezoeken en figuur 2 illustreert de gemiddelden per dag voor 2022, uitgezet tegen de periode 2012-2021.

De winter voorafgaand aan het broedseizoen was zeer zacht, met alleen een korte vorstperiode in december 2021. Ook was de winter vrij nat, waardoor voorjaarswaterstanden over het algemeen hoog waren. Afgezien van enkele dagen met harde wind (figuur 2), was het voorjaar rustig, met gemiddeld een normale temperatuur, maar door de grote hoeveelheid zon voelde het overdag vaak zacht aan. Het regende maar op een paar dagen, en in combinatie met de natte winter leverde dit geen extreme droogte op. De omstandigheden voor inventarisatie waren over het algemeen dan ook goed.

Figuur 2. Gemiddelde windsnelheid, temperatuur, percentage zonneshijn en hoeveelheid neerslag per dag in 2022 en in de periode 2012-2021 in EII (Bron: KNMI).

3.4. Afwijkingen/foutendiscussie

Er zijn geen redenen om aan te nemen dat de resultaten van de karteringen sterk afwijken van een reguliere basiskartering. Hoewel het lijkt alsof aan de Mussenbaan relatief weinig tijd is besteed per hectare (4,9 min/ha), komt dit vooral doordat het gebied groot, open en overzichtelijk is, waardoor efficiënt kon worden gewerkt. De onderzoeksintensiteit in de door Sovon gekarteerde gebieden ligt op 13,4 minuten per hectare, wat een representatieve inspanning is voor een open gebied dat plaatselijk slecht begaanbaar is. De resterende peelgebieden zijn elk acht tot tien keer bezocht, waardoor de inspanning bovengemiddeld is. Mogelijk komen de aantallen van sommige soorten in deze gebieden hierdoor iets hoger uit dan in 2016.

Naast een simultaantelling voor Nachtzwaluw op 13 juni zijn er geen avond- en nachtbezoeken gebracht aan het onderzoeksgebied (dit viel niet binnen de opdracht), waardoor de aantallen voor nachttactieve soorten als Waterral, Porseleinhoen, Waterhoen (in enige mate), Houtsnip, Kerkuil, Bosuil en Ransuil niet representatief zijn. Zeer waarschijnlijk liggen de daadwerkelijke aantallen hoger. In 2016 werd bijna 66 uur besteed aan nachtbezoeken, wat logischer wijze een veel vollediger beeld geeft van deze nachttactieve soorten. Het vergelijken van de territoriumaantallen voor deze soorten is dan ook zinloos.

4. Resultaten

Tijdens de kartering in de Groote Peel werden in totaal 83 soorten uit de selectie van te karteren soorten als broedvogel vastgesteld (tabel 2, bijlage). Van enkele andere soorten werden waarnemingen opgetekend binnen de gebiedsbegrenzing, maar deze waarnemingen voldeden niet aan de criteria om tot een geldig territorium te komen. Deze soorten zijn niet in de soortenlijst opgenomen, maar zullen indien relevant worden besproken in paragraaf 4.2.

Fazant, Houtduif, Ekster, Gaai, Merel, Koolmees, Pimpelmees, Tjiftjaf, Roodborst, Winterkoning, Heggenmus en Vink zijn niet integraal gekarteerd, maar waren wel als broedvogel aanwezig, waarmee het totaal aantal broedvogels uitkomt op 95.

Van de 83 gekarteerde broedvogelsoorten staan er 25 op de Rode Lijst (van Kleunen *et al.* 2017). De Draaihals draagt de status ‘ernstig bedreigd’ en is daarmee één van de meest kwetsbare soorten in de Groote Peel. Met Zomertaling, Watersnip, Grauwe Klauwier en Paapje bezette ook vier soorten met de status ‘bedreigd’ territoria. Daarnaast werden 10 soorten vastgesteld met de status ‘kwetsbaar’, te weten: Slobeend, Wintertaling, Patrijs, Wulp, Koekoek, Ransuil, Boomvalk, Wielewaal, Grote Lijster en Nachtegaal, en prijken nog eens 10 ‘gevoelige’ soorten op de lijst, te weten: Kraanvogel, Grutto, Zwarte Mees, Matkop, Veldleeuwerik, Spotvogel, Graszanger, Grauwe Vliegenvanger, Graspieper en Kneu. Van de gekarteerde soorten in de Groote Peel waren Fitis (782), Boompieper (332), Grasmus (271), Zwartkop (252) en Blauwborst (222) het meest algemeen.

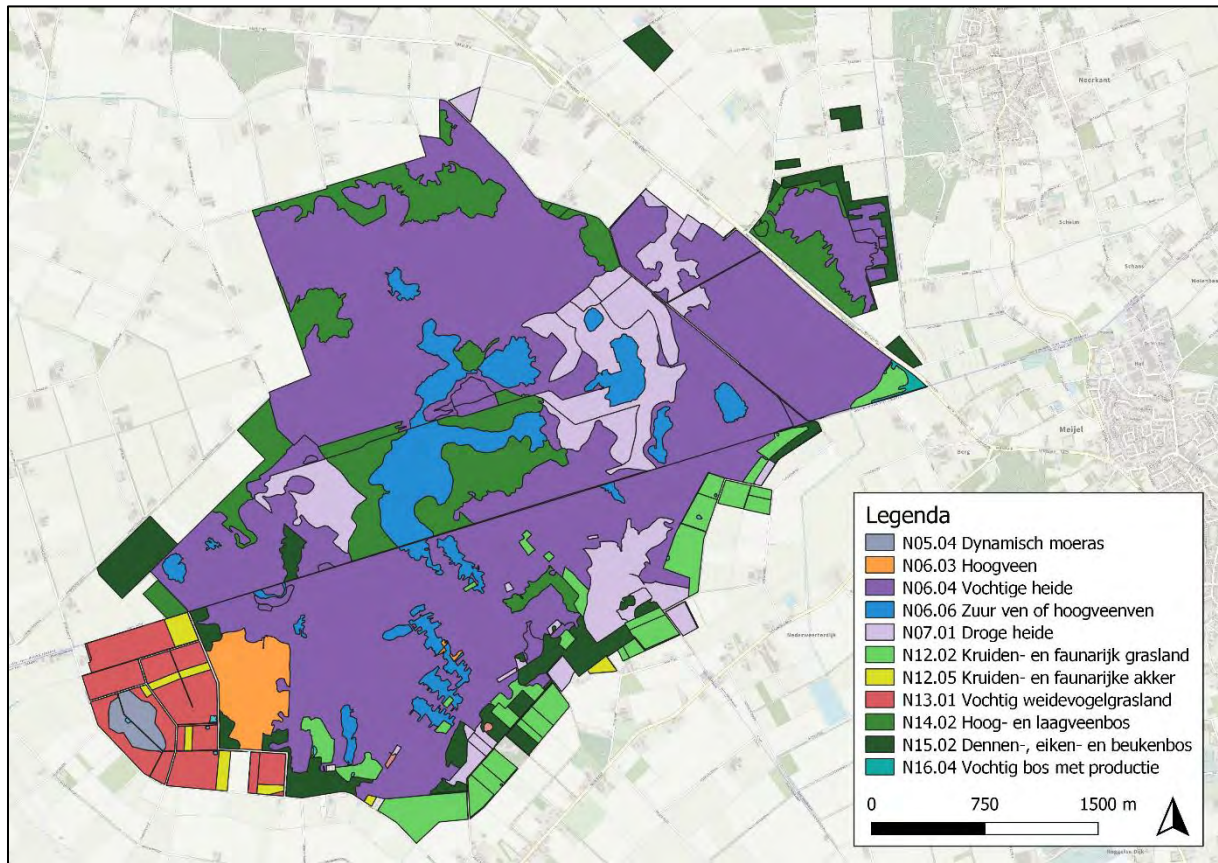

Tabel 2. Broedvogels van de Groote Peel in 2022 met waar relevant de Rode Lijst-status (van Kleunen et al. 2017); GE = Gevoelig, KW = Kwetsbaar, BE = Bedreigd, EB = Ernstig bedreigd. VR = Vogelrichtlijnsoort, waarbij in rood soorten die de doelstelling niet halen en in groen soorten die de doelstelling wel halen. Soorten met een * zijn niet geteld in het deelgebied Mussenbaan.

Soort	Territoria	Rode Lijst	Soort	Territoria	Rode Lijst
Grauwe Gans	98		Zwarte Mees	1	GE
Nijlgans	4		Kuifmees	10	
Zomertaling	5	BE	Matkop	13	GE
Slobeend	35	KW	Boomleeuwerik	11	
Krakeend	98		Veldleeuwerik	8	GE
Wilde Eend	81*		Staartmees	41*	
Wintertaling	50	KW	Fluiter	1	
Tafeleend	4		Fitis	782	
Kuifeend	31		Kleine Karekiet	18	
Patrijs	2	KW	Bosrietzanger	24	
Kwartel	11		Orpheusspotvogel	1	
Dodaars (VR)	39		Spotvogel	41	GE
Fuut	4		Sprinkhaanzanger	85	
Geoorde Fuut (VR)	2		Graszanger	1	GE
Sperwer	3		Zwartkop	252*	
Havik	6		Tuinfluiter	199	
Buizerd	15		Braamsluiper	1	
Waterral	36		Grasmus	271	
Waterhoen	30		Boomklever	19	
Meerkoet	33		Boomkruiper	65	
Kraanvogel	1	GE	Spreeuw	43	
Scholekster	1		Zanglijster	51*	
Kievit	3		Grote Lijster	4	KW
Kleine Plevier	4		Grauwe Vliegenvanger	17	GE
Wulp	1	KW	Blauwborst (VR)	222	
Grutto	2	GE	Nachtegaal	2	KW
Houtsnip	5		Bonte Vliegenvanger	6	
Watersnip	1	BE	Gekraagde Roodstaart	90	
Kokmeeuw	60		Paapje	1	BE
Holenduif	11		Roodborsttapuit (VR)	186	
Koekoek	32	KW	Gele Kwikstaart	2	
Ransuil	1	KW	Witte Kwikstaart	1	
Nachtzwaluw	72		Graspieper	51	GE
Draaihals	1		Boompieper	332	
Kleine Bonte Specht	13		Appelvink	11	
Grote Bonte Specht	75		Goudvink	3	
Groene Specht	10		Groenling	4	
Boomvalk	1	KW	Kneu	95	GE
Grauwe Klauwier	11	BE	Putter	10	
Wielewaal	17	KW	Geelgors	135	
Kauw	1		Rietgors	142	
Zwarte Kraai	32				

4.1.SNL-beheertypen

In figuur 3 is de verspreiding van SNL-beheertypen weergegeven en in tabel 3 staan de beheertypen met het bijbehorende oppervlakte en de kwalificerende vogelsoorten. In het algemeen zijn minder kwalificerende soorten aangetroffen naarmate de oppervlakte van het SNL-pakket kleiner was.

Figuur 3. SNL-beheertypen in de Groote Peel.

Tabel 3. In het gebied aanwezige beheertypen met bijbehorende oppervlakten en kwalificerende vogelsoorten. - = geen kwalificerende soort voor dit beheertype. Beheertypen waarvoor geen doelsoorten zijn aangewezen of aanwezig waren, zijn niet in de tabel opgenomen. N06.03 = Hoogveen, N06.04 = Vochtige heide, N07.01 = Droge heide, N12.05 = Kruiden- en faunairijke akker, N13.01 = Vochtig weidevogelgrasland, N14.02 = Hoog- en laagveenbos, N15.02 = Dennen-, eiken- en beukenbos, 16.04 = Droog bos met productie.

Beheertype	N06.03	N06.04	N07.01	N12.05	N13.01	N14.02	N15.02
Oppervlakte (ha)	30,6	796,4	142,95	11,1	63,4	148,7	80,0
Krakeend	-	-	-	-	0	-	-
Slobeend	-	-	-	-	0	-	-
Zomertaling	-	-	-	-	0	-	-
Wintertaling	-	-	-	-	0	-	-
Kuifeend	-	-	-	-	0	-	-
Korhoen	-	-	0	-	-	-	-
Patrijs	-	-	-	0	-	-	-
Kwartel	-	-	-	0	-	-	-
Geoorde Fuut	0	-	-	-	-	-	-
Lepelaar	-	-	-	-	-	-	-
Roerdomp	-	-	-	-	-	-	-
Woudaap	-	-	-	-	-	-	-
Kwak	-	-	-	-	-	-	-
Purperreiger	-	-	-	-	-	-	-
Grote Zilverreiger	-	-	-	-	-	-	-
Wespendief	-	-	-	-	-	-	0

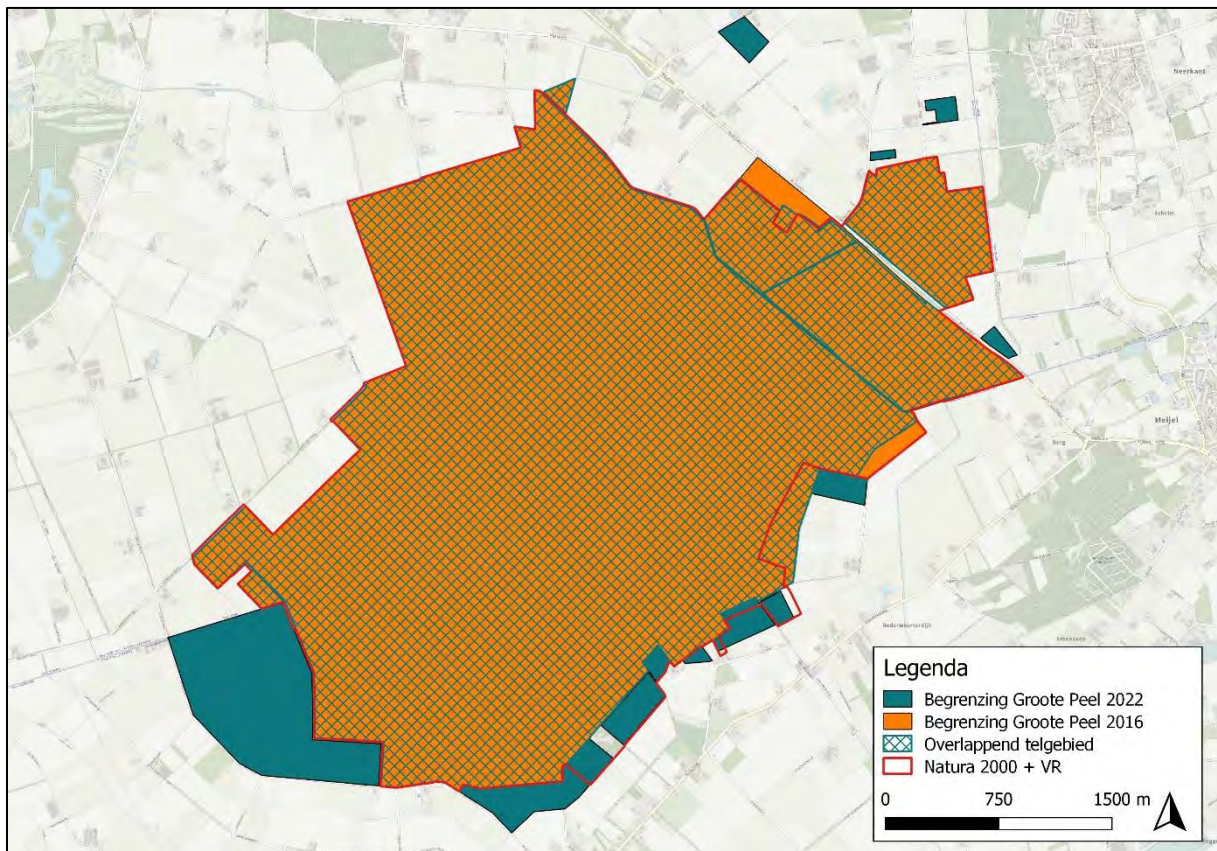
Bruine Kiekendief	-	-	-	-	-	-	-
Blauwe Kiekendief	-	-	-	-	-	-	-
Grauwe Kiekendief	-	-	-	0	-	-	-
Waterral	-	-	-	-	-	-	-
Klein Waterhoen	-	-	-	-	-	-	-
Kleinst Waterhoen	-	-	-	-	-	-	-
Porseleinhoen	-	-	-	-	-	-	-
Kwartelkoning	-	0	0	0	-	-	-
Kraanvogel	0	-	-	-	-	-	-
Goudplevier	0	-	-	-	-	-	-
Watersnip	-	-	-	-	0	-	-
Grutto	-	-	-	-	0	-	-
Wulp	0	0	0	-	0	-	-
Tureluur	-	-	-	-	0	-	-
Kemphaan	-	-	-	-	0	-	-
Draaihals	-	-	0	-	-	-	-
Kleine Bonte Specht	-	-	-	-	-	6	7
Grote Bonte Specht	-	-	-	-	-	24	-
Zwarte Specht	-	-	-	-	-	-	0
Groene Specht	-	-	-	-	-	-	5
Grauwe Klauwier	-	2	0	-	-	-	-
Klapekster	-	-	0	-	-	-	-
Wielewaal	-	-	-	-	-	6	6
Raaf	-	-	-	-	-	-	0
Matkop	-	-	-	-	-	4	-
Buidelmees	-	-	-	-	-	-	-
Baardman	-	-	-	-	-	-	-
Boomleeuwerik	-	-	5	-	-	-	1
Veldleeuwerik	0	0	1	0	6	-	-
Fluiter	-	-	-	-	-	-	0
Grote Karekiet	-	-	-	-	-	-	-
Rietzanger	-	-	-	-	-	-	-
Bosrietzanger	-	-	-	-	-	-	-
Spotvogel	-	-	-	-	-	-	-
Sprinkhaanzanger	-	65	-	-	-	-	-
Snor	-	-	-	-	-	-	-
Grasmus	-	-	-	-	-	-	-
Vuurgoudhaan	-	-	-	-	-	-	0
Boomklever	-	-	-	-	-	-	13
Boomkruiper	-	-	-	-	-	17	-
Gr. Vliegenvanger	-	-	-	-	-	3	-
Blauwborst	11	-	-	-	-	8	-
Nachtegaal	-	-	-	-	-	0	-
Gekr. Roodstaart	-	-	-	-	-	43	-
Paapje	0	1	-	-	-	-	-
Roodborsttapuit	4	107	38	-	-	-	-
Tapuit	0	-	0	-	-	-	-
Gele Kwikstaart	-	-	-	0	1	-	-
Graspieper	-	16	-	2	8	-	-
Keep	-	-	-	-	-	-	0
Appelvink	-	-	-	-	-	-	2
Kneu	-	-	-	-	-	-	-
Putter	-	-	-	-	-	-	-
Sijs	-	-	-	-	-	-	0
Grauwe Gors	-	-	-	0	-	-	-
Geelgors	-	82	13	3	-	-	6
Ortolaan	-	-	-	0	-	-	-

4.2. Vergelijking met eerdere karteringen

Voorafgaand aan 2016 werd de Groote Peel niet eerder in één seizoen in haar volledigheid in kaart gebracht. De territoriumaantallen die bekend zijn tot die tijd, zijn afkomstig uit losse inventarisaties die zijn uitgevoerd in de periode 1992-1993 (van Seggelen 1999), tussen 1994-1999 (van Seggelen 1999) en tussen 2000-2015 (Timmermans 2010a, 2010b, 2011, Vereijken & Zegers 2005, Vereijken 2009). Door van Noorden (2017) werden alle aantallen zorgvuldig samengevoegd in een overzicht en vergeleken met de resultaten uit 2016. Wanneer er voor een soort gegevens beschikbaar waren uit meerdere jaren vóór 2016, werd het hoogste aantal territoria vergeleken met het aantal territoria uit 2016.

Bij de inventarisatie uit 2022 is een begrenzing gehanteerd die afwijkt van de kartering uit 2016, toen een oppervlak van 1348 hectare werd geïnventariseerd. De gebiedsgrenzen van beide karteringen zijn weergegeven in figuur 4, als ook de begrenzing van Natura 2000-gebied De Groote Peel. De vergelijking uit 2016 werd opgesteld voor de terreinen die binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied liggen en de gegevens uit 2022 zijn aan deze reeks toegevoegd (tabel 4). Tabel 4 geeft het aantal vastgestelde territoria in de perioden 1992-1993, 1994-1999 en 2000-2015 en het jaar 2016 en 2022, welke de veranderingen in de lokale avifauna weergeven.

Bij het interpreteren van de vergelijking moet rekening gehouden worden met methodologische verschillen. Zo zijn in 2016 enkele graslandpercelen in de zuidoosthoek van de Groote Peel niet gekarteerd, wat mogelijk een drukkend effect heeft op de aantallen. Tevens ligt de onderzoeksintensiteit in 2016 gemiddeld genomen wat hoger, op 20,6 min/ha ten opzichte van de 17,2 min/ha in 2022. Daarnaast is het van belang om rekening te houden met verschillen tussen waarnemers bij het interpreteren van vergelijkingen. Daarbij kunnen waarnemerseffecten ontstaan door verschillen in de mate van ervaring tussen waarnemers en de algemene inventarisatiewerkwijze. In de meeste gevallen lijkt de invloed van waarnemerseffecten echter mee te vallen en ondergeschikt te zijn aan grote veranderingen die de broedvogelbevolking ondergaat. Wanneer de verschillen echter een reëel aantalsverloop overstijgen, dan wordt daarvan melding gemaakt in de soortbeschrijvingen.

Figuur 4. De gekarteerde gebieden in de Groote Peel in 2016 en 2022.

Tabel 4. Veranderingen in de broedvogelbevolking binnen Natura 2000-gebied de Grootte Peel in de perioden 1992-1993, 1994-1999, 2000-2015, 2016 en 2022. In sommige gevallen is niet bekend of een soort niet geteld is, of dat er geen territoria zijn vastgesteld. In deze vakken is een '?' ingevuld. Wanneer een soort als broedvogel aanwezig was, maar niet is geteld, is deze in de tabel opgenomen met een '+'. Bij soorten waarvan eerder enkel de aanwezigheid per kilometerhok is bepaald, is het aantal bezette hokken (kmh)(van de 20) weergegeven.

Soort	92-93	94-99	00-15	16	22	Soort	92-93	94-99	00-15	16	22
Grote Can. Gans	0	0	2	2	0	Torenvalk	2	3	2	0	0
Grauwe Gans	0	8	74	61	91	Boomvalk	2	1	2	2	1
Nijlgans	0	1	2	4	3	Grauwe Klauwier	0	0	4	7	6
Bergeend	1	1	1	0	0	Wielewaal	21	+	+	38	14
Zomertaling	9	12	8	4	4	Kauw	0	0	?	2kh	1
Slobeend	90	74	+	9	34	Zwarte Kraai	46	+	+	36	23
Pijlstaart	0	0	1	0	0	Zwarte Mees	7	?	?	1	1
Krakeend	6	33	58	62	89	Kuifmees	21	+	+	24	10
Wilde Eend	143	+	+	14kh	78	Matkop	50	+	+	23	13
Wintertaling	119	+	+	52	47	Boomleeuwerik	6	17	1	4	11
Tafeleend	18	29	+	7	4	Veldleeuwerik	3	4	?	1	1
Kuifeend	17	24	+	29	30	Staartmees	35	+	+	15kh	40
Patrijs	1	0	1	0	1	Fluiter	14	6	?	0	1
Kwartel	7	4	?	5	2	Fitis	861	+	+	19kh	779
Dodaars	37	39	57	60	37	Rietzanger	0	1	1	0	0
Fuut	-	37	42	10	4	Kleine Karekiet	10	10	+	38	16
Geoorde Fuut	9	42	66	1	2	Bosrietzanger	23	+	+	5	13
Roerdomp	0	2	5	1	0	Spotvogel	46	+	+	37	21
Wespendief	0	1	2	2	0	Sprinkhaanzanger	22	45	+	114	85
Sperwer	2	1	5	1	3	Snor	1	2	1	0	0
Havik	7	7	9	9	6	Graszanger	0	0	1	0	0
Bruine Kiekendief	1-2	1-2	3	1	0	Zwartkop	154	+	+	20kh	219
Buizerd	4	9	10	11	12	Tuinfluiter	157	+	+	195	164
Waterral	31	55	113	126	36	Braamsluiper	13	+	+	6	1
Kleinst Waterhoen	1	0	?	0	0	Grasmus	205	+	+	298	237
Porseleinhoen	13	7	1	4	0	Goudhaan	7	?	?	6kh	0
Waterhoen	43	+	+	45	28	Boomklever	0	0	?	17	13
Meerkoet	101	+	+	18	28	Boomkruiper	14	+	+	81	59
Kraanvogel	0	0	0	0	1	Spreeuw	19	+	+	14kh	30
Kievit	0	9	?	1	0	Zanglijster	36	+	+	19kh	44
Kleine Plevier	0	3	1	1	2	Grote Lijster	13	+	+	26	4
Wulp	17	3	2	0	0	Gr. Vliegenvanger	16	+	+	32	17
Tureluur	1	1	?	0	0	Blauwborst	316	+	+	212	217
Houtsnip	1	0	?	12	4	Nachtegaal	0	5	+	0	2
Watersnip	1	1	4	6	1	B. Vliegenvanger	2	?	?	7	6
Kokmeeuw	2800	3200	5650	245	60	Gekr. Roodstaart	8	+	+	90	89
Zwartkopmeeuw	1	1	4	0	0	Paapje	0	0	0	0	1
Zwarte Stern	9	4	2	0	0	Roodborsttapuit	98	129	159	205	161
Holenduif	17	?	?	8	7	Tapuit	0	1	?	0	0
Zomertortel	44	+	3	2	0	Huisemus	6	?	?	2kh	0
Turkse Tortel	3	1	?	1kh	0	Ringmus	12	?	?	1kh	0
Koekoek	50	+	+	33	31	Gele Kwikstaart	5	9	+	5	0
Kerkuil	0	1	1	0	0	Witte Kwikstaart	43	+	?	5kh	1
Bosuil	0	3	1	2	0	Graspieper	218	+	+	116	31
Dwerguil	0	0	0	1	0	Boompieper	250	+	+	354	322
Steenuil	0	1	?	0	0	Appelvink	0	0	?	7	10
Ransuil	8	?	1	3	1	Goudvink	1	0	?	3	2
Velduil	0	1	?	0	0	Groenling	0	?	?	1kh	3
Nachtzwaluw	2	3	31	53	72	Kneu	75	+	+	118	87
Draaihals	0	0	0	0	1	Kruisbek	0	0	2	0	0
Kl. Bonte Specht	1	3	+	11	11	Putter	0	1	+	2	9
Grote Bonte Specht	27	+	+	76	70	Geelgors	69	+	23	99	123
Zwarte Specht	1	4	?	3	0	Rietgors	207	+	+	177	138
Groene Specht	2	3	+	9	8						

4.3. Soortbesprekingen

In deze paragraaf worden enkele schaarse, bedreigde, noemenswaardige en/of karakteristieke soorten uit de Groote Peel besproken. Tevens worden SNL-doelsoorten behandeld en soorten die een opvallende ontwikkeling hebben doorgemaakt.

Zomertaling (BE), N=5

Vijf zomertalingterritoria konden worden vastgesteld, elk op basis van één of meerdere waarnemingen van een paar in geschikt broedbiotoop. Ze verkozen kleine peelvennen, het Roerdompven, de oostelijke oever van het Steltloperven en één paar hield zich op aan de Mussenbaan. In dit laatste deelgebied werden in 2016 nog twee stippen gezet. De soort prefereert natte graslanden en het is dan ook de vraag of het terrein in het voorjaar lang genoeg nat bleef om tot broeden over te gaan.

Slobeend (KW), N=35

Net als de Zomertaling is de Slobeend een karakteristieke broedvogel van vochtige graslanden. Niet verwonderlijk lag één van de territoria aan de Mussenbaan, waar bij de vorige kartering geen stip kon worden gezet. De verspreiding van de overige territoria komt sterk overeen met de situatie uit 2016, al zijn de dichtheden hoger. Ook nieuwe gebieden werden aangeboord. Zo liggen vijf territoria aan de Limburgse kant van de grens, terwijl dat er zes jaar geleden nul waren. Ook aan de oevers van 't Eeuwig Leven, het Roerdompven en enkele veenputten in het noorden van de Peel huisden dit jaar verschillende paren. Meerdere territoria zijn gebaseerd op slechts één waarneming van een paar in geschikt broedbiotoop, binnen de datumgrenzen. Hiermee wordt aan de criteria om tot een territorium te komen voldaan. Het is echter te betwijfelen of het hier om territoria gaat waar daadwerkelijk broedpogingen zijn ondernomen en voorzichtigheid is geboden bij de interpretatie.

Wintertaling (KW), N=50

Het gros van de Wintertalingen in Nederland broedt bij vennen op hoge zandgronden. De aantallen schommelen sterk van jaar tot jaar, waarbij ze vaak hoger zijn na een zachte winter gevolgd door een nat voorjaar. De lichte afname van de soort van 56 territoria in 2016 naar 50 in 2022 (voor het volledige onderzoeksgebied) is mogelijk te wijten aan de relatief droge omstandigheden en lage waterstand in het voorjaar van 2022. De soort verdween uit het Roerdompven, de Filosche Peel en de Astensche Peel, en aan de Mussenbaan werd één territorium minder vastgesteld.

Patrijs (KW), N=2

Sinds de jaren 70 van de vorige eeuw neemt het aantal Patrijzen in Nederland in rap tempo af. Inmiddels is de broedpopulatie met ongeveer 90% afgenomen en het is nauwelijks voor te stellen dat deze soort ooit één van de meest algemene broedvogels van het agrarisch gebied is geweest. Naast akkers foerageren ze graag in kruidenrijke graslanden, welke aanwezig zijn in de overgangszones aan de Mussenbaan en de zuidoostkant van de Groote Peel. Hier werden dan ook twee foeragerende en baltende paren aangetroffen, wat resulteerde in twee territoria. In 2016 was de soort afwezig.

Dodaars (VR), N=39

De Groote Peel herbergt één van de belangrijkste broedpopulaties van de Dodaars in Nederland (van Noorden 2017). Met 39 territoria is de soort goed vertegenwoordigd in de Peel, al betekent dit een flinke terugval van de 63 territoria die in 2016 in het volledige onderzochte gebied werden vastgesteld. Hiermee is de stand weer terug op het niveau van de periode 1992-1993 en ligt het aantal net onder de doelstelling van 40 paren. Wat opvalt bij het vergelijken van de verspreiding tussen 2016 en 2022 is dat de dichtheden overal licht af zijn genomen en dat de soort is verdwenen uit de Astensche Peel, Filosche Peel en 't Eeuwig Leven. Daar tegenover staat dat de soort eerder niet op de open wateren van het Steltloperven en Aan 't Elfde huisde, terwijl daar in 2022 juist veel paren werden aangetroffen.

Geoorde Fuut (VR), N=2

Net als de Dodaars is de Geoorde Fuut een karakteristieke broedvogel van de Groote Peel. In het verleden herbergde het gebied een omvangrijke broedpopulatie, welke in 2004 een maximum bereikte van 66 territoria (Vereijken & Zegers 2005, van Noorden 2017). In 2016 was er slechts één territorium over, dat lag in de oostelijke hoek van Aan 't Elfde. In de buurt van deze locatie werden afgelopen voorjaar twee territoria vastgesteld. Nog altijd een schijntje van wat ooit een populatie was van landelijk belang. Van de Geoorde Fuut is het bekend dat de aantallen sterk kunnen fluctueren van jaar tot jaar. De aantallen zijn echter al enkele jaren nagenoeg nul en recent is ook de Dodaars sterk achteruit gegaan. Mogelijk heeft het opdrogen van de kokmeeuwkolonie hier iets mee te maken, zoals al werd gespeculeerd door van Noorden (2017). Geoorde Futen bouwen vaak nesten tussen broedende Kokmeeuwen om zo gebruik te maken van de felle verdediging van de meeuwen tegen predatoren. Het territorium uit 2016 lag midden tussen groepen Kokmeeuwen. Tevens zorgt verrijking van de wateren door meeuwen-uitwerpselen voor een groter voedselaanbod voor de markante Futen, waardoor ze door het verdwijnen van de meeuwen minder voedsel tot hun beschikking zouden kunnen hebben.

Porseleinhoen (VR), N=0

Het Porseleinhoen arriveert vanaf eind maart in ons land en betreft dan moerasbiotopen met ondiep water en lage oevervegetatie. De landelijke verspreiding van de soort kan van jaar tot jaar sterk verschillen, afhankelijk van waterstanden, het weer en het ontstaan of verdwijnen van nieuwe broedplekken. Na een periode van landelijke afname zijn de aantallen de afgelopen 12 jaar stabiel gebleven. Toch ontbreekt de soort in 2022 in de Groote Peel. Tijdens de vroege ochtendrondes werd dit jaar geen enkel Porseleinhoen gehoord. Nachtbezoeken zijn doorgaans een goede manier om de onopvallende roep te horen te krijgen, maar die zijn dit jaar niet uitgevoerd. In 2016 gebeurde dit wel, wat vier territoria opleverde. In de jaren 2017 tot en met 2020 is vrijwillige teller Piet Zegers jaarlijks eenmaal 's nachts op pad geweest voor Porseleinhoen, zonder enig succes. Met uitzondering van 2019 werd in die jaren echter steeds één roepend individu geregistreerd tijdens een ochtendbezoek. Het maken van een vergelijking voor de afgelopen jaren is echter niet wenselijk, gezien de grote verschillen in de inspanning om de soort in beeld te krijgen.

Kraanvogel (GE), N=1

De Groote Peel fungeert als bekende pleisterplaats voor grote groepen pleisterende Kraanvogels tijdens de voor- en najaarstrek. De afgelopen jaren overzomerde echter steeds ook enkele individuen in de Peelregio, waardoor met extra aandacht werd uitgekeken naar deze soort. Al tijdens het eerste bezoek in maart werd een baltsend paar geregistreerd en ook tijdens latere bezoeken was een druk trompetterend paar aanwezig, veelal in de buurt van het Steltloperven. In april vloog enkel het mannetje nog op en neer tussen het ven en de foerageergebieden net buiten de Peel, waardoor het vermoeden ontstond dat het vrouwtje bezig moest zijn met broeden. Begin mei werden echter beide vogels weer samen aangetroffen in andere delen van de Peel, wat erop duidde dat de vermoedelijke broedpoging mislukt moest zijn.

Wulp (KW), N=1

In de periode 1992-1993 bezette 17 Wulpen een territorium binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied. In 2016 was de soort verdwenen en ook afgelopen voorjaar werd de bijzondere baltsvlucht niet meer boven de Peel opgevoerd. Over de afgelopen dertig jaar is het aantal Wulpen in Nederland gehalveerd, bovendien is de soort verdwenen in veel natuurgebieden met heide- en hoogveengebieden (Sovon 2018). Het verschrallen van het voedselaanbod aldaar en een verhoogde predatiedruk heeft de soort richting het agrarisch gebied gedreven. De enige plek waar nog Wulpen aanwezig waren, was aan de Mussenbaan, tegen het buitengebied van Ospel. Ook hier nam het aantal af van drie naar één.

Watersnip (BE), N=1

De dichtheid aan broedende Watersnippen in Nederland is laag, maar tussen juli en mei kunnen grote aantallen overwinterende en doortrekkende individuen verschijnen in gebieden met ondiep water en veel dekking. Tijdens de bezoeken in maart en begin april werden tientallen opvliegende vogels geregistreerd. Het overgrote deel in het noorden van de Peel, maar ook enkele rondom verschillende peelvennen. Na april waren vrijwel alle Watersnippen verdwenen, wat doet vermoeden dat het overwinterende of doortrekkende individuen zijn geweest. Eind april vloog een druk alarmerend paar op in de buurt van de 3e Baan, wat resulteerde in een territorium. Hiermee liep het aantal terug van zes territoria in 2016 naar slechts één en komt de stand weer terug op het niveau van de periode 1992-1999. Voor Watersnip is het erg belangrijk dat het grasland lang genoeg nat blijft, omdat ze anders niet kunnen foerageren in de modder. Mogelijk hebben de droge omstandigheden een verband met de recente afname. Ondanks dat slechts één territorium kon worden vastgesteld, kan geconcludeerd worden dat de natte graslanden van belang zijn voor overwinteraars en doortrekkers.

Koekoek (KW), N=32

Sinds begin jaren '90 verliest de Koekoek aan terrein in Nederland. Tussen de periode 1992-1993 en 2016 nam het aantal territoria in de Peel af van 50 naar 33. Sindsdien lijkt de afname afgeremd, want in 2022 werden nog altijd 30 territoria vastgesteld. Opvallend, maar niet geheel onverwacht, lagen meerdere stippen op vrijwel exact dezelfde locatie. Waarschijnlijk liggen hier aantrekkelijke zangposten op overzichtelijke plekken in het open landschap, waar mannetjes graag gaan zitten om te zingen. De Koekoek houdt er een behoorlijke actieradius op na en kan rouleren tussen meerdere zangposten die enkele honderden meters uit elkaar liggen. De kans is aanzienlijk dat deze zangposten in meerdere deelgebieden liggen, wat het erg lastig maakt om de soort goed in kaart te brengen en grip te krijgen op het daadwerkelijke aantal territoria. Om dubbeltellingen te voorkomen is gepoogd zoveel uitsluitende waarnemingen te gebruiken.

Ransuil (KW), N=1

Nachtbezoeken ontbraken in de inventarisatie van 2022. Het enige territorium is gebaseerd op een combinatie van vondsten van braakballen en ruipennen in de nabijheid van potentiële nestplaatsen. Waarnemingen van roepende volwassen vogels of bedelende jongen ontbreken. Op verschillende andere locaties werden eveneens braakballen gevonden, wat doet vermoeden dat er meerdere territoria bezet waren.

Nachtzwaluw, N=72

De Nachtzwaluw is een broedvogel van heidevelden en veengebieden. De Groote Peel biedt met haar open heidevlaktes, enkele plagvlaktes en een ruim aanbod aan vliegdennen en bosranden een optimaal biotoop voor deze soort. Sinds 1990 neemt het aantal Nachtzwaluwen in Nederland sterk toe, wat deed vermoeden dat de aantallen in de Peel ook hoger zouden uitkomen. Om een goed beeld te krijgen van de populatieomvang werd de soort in de avond van 13 juni geïnventariseerd door middel van een simultaantelling met 13 waarnemers. Het terrein werd opgedeeld in 10 deelgebieden die in een tijdsbestek van ongeveer drie uur werden doorkruist, waarbij alle nachtzwaluwwaarnemingen werden ingetekend. Vervolgens werden de waarnemingen samengevoegd en werd het aantal territoria bepaald, wat uitkwam op 72. Waarnemingen uit ochtendrondes werden niet meegenomen in de clustering, omdat niet uit te sluiten is dat het individuen betrof die ook tijdens de simultaantelling zijn geregistreerd. Waar menig soort negatieve implicaties ervaart van de recente droge voorjaren, heeft de Nachtzwaluw mogelijk baat bij deze ontwikkeling. In droge voorjaren daalt het waterpeil en neemt het oppervlak aan verdroogde natte heide toe, waardoor er meer geschikt broedbiotoop ontstaat en er ruimte is voor hogere aantallen broedparen.

Draaihals (EB), N=1

Half april werd een eerste roepende Draaihals waargenomen in de buurt van 'Doet doet leven' aan de westkant van de Peel. Laterna volgde waarnemingen uit het natuurontwikkelingsgebied aan de Mussenbaan. Hier ontbreken echter voldoende geschikte nestplekken en het is waarschijnlijk dat het individu in deze regio was om te foerageren. Een aantal dagen later werd voor het eerst de zang van de Draaihals gehoord in een gemengd bosperceel aan de meest westelijke punt van de provinciegrens. Tijdens de derde ronde in begin mei was op diezelfde plek wederom een zingend individu aanwezig, wat volstond om tot een eerste gedocumenteerd territorium in de Groote Peel te komen.

Kleine Bonte Specht, N=13

Met 13 territoria lijkt de Kleine Bonte Specht het goed te doen in de Groote Peel en blijft het aantal sinds 2016 stabiel. De soort nestelt in dode loofbomen of dode delen van levende loofbomen en het is dan ook geen verrassing dat de meeste waarnemingen gedaan werden in de nabijheid van oude en dode eiken en berken. De locaties van de stippen uit 2016 en 2022 laten zien dat een aantal paren waarschijnlijk dezelfde nestbomen gebruikt heeft om in te broeden.

Zwarte Specht, N=0

Slechts eenmaal werd een waarneming van een roepende Zwarte Specht ingevoerd en gedurende de rest van het voorjaar was de soort opvallend afwezig. In 2016 werden drie territoria in kaart gebracht en in de periode 1994-1999 was de soort eenmaal met vier territoria aanwezig. Grote bospartijen met veel oude bomen zijn niet talrijk in de Groote Peel. Op sommige plekken zijn sinds 2016 stukken bos gekapt, wat mogelijk ten koste is gegaan van geschikte nestbomen. Zo is de plek op de Mosplak waar in 2016 nog een territorium lag inmiddels een stuk kaler. In de tussentijd zijn de bossen rondom de Peel ouder geworden en daarmee aantrekkelijker voor de Zwarte Specht. De soort staat erom bekend te rouleren tussen holencusters die op aanzienlijke afstand van elkaar kunnen liggen. Mogelijk hebben de paren die doorgaans in de Peel broeden dit jaar elders een broedpoging ondernomen.

Boomvalk (KW), N=1

Sinds 1985 nam deze karakteristieke soort sterk af in de heide- en bosgebieden op de zandgronden van Oost- en Zuid-Nederland, die tot dan toe als klassiek boomvalkbiotoop golden. In de Peel leek de soort aardig stand te houden en waren sinds 1992 stevast twee paar aanwezig. In 2022 kon echter slechts één territorium worden vastgesteld op basis van opeenvolgende waarnemingen van een paar. In andere delen van het terrein waren echter ook paren aanwezig, maar deze losse waarnemingen resulteerden niet in stippen.

Grauwe Klauwier (BE), N=11

Als gevolg van het verschraken van het aanbod aan grote insecten, de voornaamste voedselbron voor de Grauwe Klauwier, namen zowel de verspreiding als het aantal broedparen in Nederland sterk af in de vorige eeuw. Rond 2002 keerde het tij en sindsdien neemt het aantal broedparen in ons land weer toe. Het gros van de Nederlandse Grauwe Klauwieren broedt in kleinschalig agrarisch landschap en heide- en veengebieden met voldoende structuur. In de onderzochte terreinen van de Groote Peel zijn dit soort biotopen te vinden, met name in de overgangszones aan de Limburgse kant van de Grens. Maar liefst 11 territoria werden vastgesteld, wat een toename is van drie ten opzichte van de 8 territoria uit 2016. Opvallend is dat drie stippen op vrijwel exact dezelfde locatie liggen, wat een goede indicator is voor de honkvastheid van de soort. Dit, in combinatie met de recente succesvolle broedgevallen, maakt het niet onverwacht dat de soort verder in aantal is toegenomen.

Wielewaal (KW), N=17

De Wielewaal is gebonden aan loofbomen en is het talrijkst in broekbos en ouder populierenbos. Uit peergebieden is bekend dat de soort ook broedt in oude berken. Deze moeten van enige leeftijd en omvang zijn om als geschikte nestplek te kunnen dienen. Waarnemingen van zingende Wielewalen komen uit verschillende berkenbospercelen, maar het bleef bij enkele tientallen waarnemingen. Zowel op landelijke als provinciale schaal kent de Wielewaal al enige jaren een redelijk stabiele situatie. Dit maakt het lastig te verklaren waarom de soort sinds 2016 is afgenomen van 39 naar 17 territoria en het laagste punt sinds 1992 heeft bereikt. Tot enige hoogte zal de kap van berkenbos en het dichtgroeien van de bossen ermee te maken hebben, maar dit vormt slechts een gedeeltelijke verklaring.

Raaf (GE), N=0

Tegen het eind van het broedseizoen werden twee waarnemingen van een paar Raven geregistreerd in het noordelijke deel van de Peel. Het betreft zeer waarschijnlijk hetzelfde paar. Mogelijk heeft het paar elders in de regio een broedpoging ondernomen die is mislukt, waarna ze zijn gaan zwerven. Tevens

komt het vaak voor dat de verspreiding van de Raaf gepaard gaat met uitvoerige verkenning van potentiële gebieden, waarbij jonge paren zich één of twee jaar in het terrein ophouden, alvorens ze tot broeden overgaan. Mogelijk is dat wat afgelopen voorjaar is waargenomen en zijn de waarnemingen een voorbode voor de vestiging van de Raaf in de Groote Peel.

Zwarte Mees (GE), N=1

Slechts één waarneming van Zwarte Mees werd ingevoerd. Dit betrof een zingend individu in een klein gemengd bos perceel aan de zuidoostzijde van het onderzoeksgebied. Deze kenmerkende broedvogel van naaldbos op zandgrond is sinds de eeuwwisseling in aantal afgenomen. Ook in de Peel, waar in de periode 1992-1993 nog zeven territoria werden vastgesteld, is de soort afgenomen. Vermoedelijk heeft het uitdunnen en rooien van de aangeplante naaldbospercelen hieraan bijgedragen.

Matkop (GE), N=13

Net als Zwarte Mees laat ook de Matkop al geruime tijd een afname zien en staat eveneens als gevoelig vermeld op de Rode Lijst. De soorten kennen een vergelijkbare verspreiding en zijn beide in naaldbossen te vinden. De Matkop komt daarenboven voor in natte zachthoutbossen. De 13 territoria bevonden zich met name in de moerasbossen en de dichte wilgenopslag langs vennen. De verspreiding komt sterk overeen met die van 2016, maar de dichtheden waren lager. Uit enkele kleine bospercelen verdween de soort, wat er mogelijk op kan duiden dat deze bossen inmiddels te sterk verdroogd zijn. Deze ontwikkeling draagt bij aan de verdere afname van de Matkop in het gebied, waar in het begin van de jaren '90 nog 50 territoria gevestigd waren.

Boomleeuwerik, N=11

De Boomleeuwerik is één van de weinige soorten die aanzienlijk in aantal is toegenomen sinds 2016. Destijds werden vier territoria in kaart gebracht en afgelopen voorjaar waren dat er 11. Met 17 territoria waren enkel in de periode 1994-1999 meer Boomleeuweriken aanwezig. Naast dezelfde locaties aan de zuidostrand van de Peel, werden baltsvluchten uitgevoerd boven drogere terreindelen in het westen en noorden. Dit gebeurde veelal in de nabijheid van plagvlaktes en bredere zandpaden. De aanwezigheid van een open bodemvegetatie met zand aan de oppervlakte is van belang voor deze soort, wat de locatie van de territoria verklaard. Mogelijk heeft deze soort als één van de weinige geprofiteerd van de verdroging van de Peel.

Veldleeuwerik (GE), N=8

De balts van de Veldleeuwerik klonk met name boven de open graslanden in de overgangszone. Binnen de Natura 2000-grenzen bleef het vrijwel stil. Enkel aan de rand waren twee territoriale individuen aanwezig. Het natuurontwikkelingsgebied aan de Mussenbaan was het meest in trek. Hier bleven de graslanden namelijk het langst nat. De landelijke trend van de Veldleeuwerik laat sinds 1975 een dramatische afname zien die de recente 10 jaar wat is afgevlakt. Eenzelfde ontwikkeling is ook evident in de Peel.

Spotvogel (GE), N=41

De Spotvogel, die als gevoelig is opgenomen op de Rode Lijst, was met 41 territoria vertegenwoordigd in het onderzoeksgebied. Spotvogels broeden met name in laan- en erfbeplanting en struwelen, en grote, dichtere bossen worden gemeden. Dit wordt weerspiegeld in de territoriumlocaties, waarbij de hoogste dichtheden gevonden werden in de verruigde braamstruwelen langs de zandpaden in het natuurontwikkelingsgebied aan de Mussenbaan. De resterende paren betrokken struwelen en uitgegroeide bosschages, waarvan er slechts twee niet aan de buitenrand van de Peel lagen. In 2016 werden er nog 65 territoria opgetekend en waren er meer gesitueerd in het hart van het gebied. Mogelijk heeft het verdrogen van de Peel en het dichtgroeien van jonge bossen eraan bijgedragen dat ze hier zijn verdwenen. Opvallend is ook de terugval van de Spotvogel in de Astensche Peel, ten noorden van de Meijlsegeweg, van zes in 2016 naar slechts één afgelopen voorjaar.

Grote Lijster (KW), N=4

De Grote Lijster staat als kwetsbaar op de Rode Lijst en is een typische broedvogel van droge dennenbossen grenzend aan open terrein (Sovon, 2020). In de Peel zijn foerageergebieden in de vorm van grasrijke heidevelden en weilanden nooit ver weg. In 2016 werden 26 territoria vastgesteld, wat deed vermoeden dat de soort ook in 2022 goed vertegenwoordigd zou zijn. Uiteindelijk werden slechts zes waarnemingen ingevoerd, waarvan vier waarnemingen van zingende mannetjes. Hiermee kelderde de soort gigantisch en een directe aanleiding hiervoor is niet evident. De soort neemt op landelijke schaal al tientallen jaren geleidelijk af, maar de recente decimering is daardoor niet geheel te verklaren.

Grauwe Vliegenvanger (GE), N=17

De Grauwe Vliegenvanger staat als gevoelig op de Rode Lijst en vertoont al jaren een afname, al lijkt deze de afgelopen 15 jaar te zijn afgevlakt. Ze prefereren opgaand, gevarieerd loof- en gemengd bos, maar lijken de naald- en berkenbossen van de Groote Peel niet te verfoeien. Hier werden druk zingende mannetjes op zangposten aangetroffen, maar ook meerdere paren en nestbezoekende individuen. De soort is lastig te inventariseren vanwege de onopvallende, ijle roep en zang, en ondertellingen komen daardoor met regelmaat voor. De verspreiding in beide jaren komt sterk overeen, al lijken in het centrale en noordelijke deel van de Peel veel territoria te zijn verdwenen. Voorzichtigheid is geboden bij het interpreteren van deze lokale ontwikkeling, al lijkt deze negatief te zijn voor deze gevoelige soort.

Blauwborst (VR), N=222

Sinds de jaren '70 van de vorige eeuw is de Blauwborst spectaculair toegenomen in Nederland. Het zwaartepunt lag daarbij op de lager gelegen westelijke helft van het land, maar ook op de hogere Brabantse en Limburgse zandgronden lijkt de soort het goed te doen. Vanaf eind maart waren al tientallen Blauwborsten ter plaatse en werd er druk gezongen vanuit de toppen van wilgen en jonge berken. Zowel de fluctuaties in het waterpeil door droogte, als de successie van berken als gevolg van kap- en plagwerkzaamheden heeft een effect op de lokale aantallen. Desondanks bleef het aantal aardig stabiel en nam minimaal toe van 212 territoria in 2016 naar 217 in 2022. De doelstelling van 200 broedparen wordt daarmee ruimschoots gehaald.

Noordse Nachtegaal, N=0

Deze evenknie van onze Nachtegaal broedt doorgaans in Midden- en Noordoost-Europa. Afgelopen voorjaar belandde een Noordse Nachtegaal in een bosje nabij het Lumme Buske aan de rand van de Groote Peel. Op 25 mei werd dit zingende individu tijdens een telronde opgemerkt en waarnemingen bleven binnenkomen in de twee weken die daarop volgde. Het is onbekend of het mannetje een vrouwtje heeft weten te lokken, of dat hij alleen is gebleven. De kans op een broedgeval is echter zéér klein. Dit is tot op heden slechts enkele keren gebeurd in Nederland.

Nachtegaal (KW), N=2

De luide, heldere zang van deze Rode Lijst-soort is slechts gedurende een korte periode te horen in wilgenstruwelen en broekbossen. Op 18 april werd een zingend mannetje aangetroffen in een verruigd stuk struweel aan de Kruisbaan in het noorden van het onderzoeksgebied. Hier werd later geen vervolgwaarneming gedaan, waardoor het waarschijnlijk een doortrekker betrof. Aan de zuidelijke grens was in mei een zingend individu aanwezig vlakbij de werkschuur van Staatsbosbeheer. Tijdens hetzelfde bezoek werd ook in een bosperceel bij het Baansven een zingend mannetje aangetroffen, dat tijdens de volgende ronde nog aanwezig was. Uiteindelijk resulteerde dit in twee territoria, wat een positieve ontwikkeling is, gezien de soort in 2016 afwezig was. 2022 Was in het algemeen een erg goed jaar voor deze soort in het binnenland. Nachtegaal staat als kwetsbaar op de Rode Lijst en sinds 2010 nemen de aantallen nog sneller af dan de periode die daaraan vooraf ging.

Paapje (BE), N=1

In tegenstrijd met de landelijke ontwikkeling, waarbij het Paapje al tientallen jaren afneemt, vestigde de soort zich dit jaar met één territorium. Op de Mosplek werd tijdens een ochtendronde langere tijd gezongen door een territoriaal mannetje. Deze waarneming volstaat om tot een territorium te komen, ook al werden geen vervolgwaarnemingen gedaan. De kans dat het een doortrekker betrof was namelijk laag, gezien het al zo laat in het seizoen was. De kans dat er daadwerkelijk een broedpoging is ondernomen is echter eveneens laag.

Roodborsttapuit (VR), N=186

Met 161 territoria binnen de Natura 2000-begrenzing, behaald de Roodborsttapuit dubbel zoveel broedparen dan de doelstelling van 80 paar. Desondanks kent de soort een recentelijke een afname. In 2016 waren namelijk nog 205 territoria bezet. De reden achter deze ontwikkeling is niet direct duidelijk. Mogelijk heeft de successie van berken en braamstruweel hier iets mee van doen, want deze worden veelvuldig gebruikt als zangpost en nestplek. Daarnaast is het niet ondenkbaar dat een verschil in methodiek enige invloed heeft gehad op de aantallen. Roodborsttapuiten zoeken graag randzones in het landschap op, die gebruikt worden bij de verdeling van de verschillende deelgebieden. De vogels met een territorium in bijvoorbeeld de berm langs een zandpad kunnen zingen in twee of soms zelfs meerdere deelgebieden. Hiermee bestaat het risico dat meerdere territoria worden toegekend die eigenlijk tot slechts één broedpaar behoren. Met een nauwkeurige controle zouden deze gevallen gecorrigeerd kunnen worden, maar het is waarschijnlijk dat het bij een onnipresente soort als de Roodborsttapuit voor enige afwijkingen kan zorgen.

Graspieper (GE), N=51

Tijdens de trekperiode waren veel doortrekkers aanwezig die groepsgewijs over de heidevelden van de Groote Peel vlogen. Op 15 maart werden echter al de eerste baltsende Graspiepers aangetroffen boven de heide, in dezelfde regio als bij eerdere karteringen. De aantallen bleven echter gering en uiteindelijk werden in het Natura 2000-gebied slechts 31 territoria vastgesteld, terwijl dit er in 2016 nog 116 waren. Zelfs dit is slechts de helft van de 218 territoria uit de periode 1992-1993. De soort ervaart mogelijk negatieve gevolgen van de vergrassing in de Peel en het verschromen van het aanbod aan insecten.

Kneu (GE), N=95

Kneuen komen in grote delen van het land voor, maar zijn het talrijkst in gebieden met veel bouwland en kruidenvegetaties. In de Peel werden ze overal aangetroffen, maar de dichtheden waren het hoogst in de velden met adelaarsvarens waarin massaal en soms sub-koloniaal genesteld werd. In totaal werden 87 territoria binnen de overeenkomende begrenzing in kaart gebracht. In 2016 waren dit er nog 118. Ondanks een vermelding op de Rode Lijst, vertoont de landelijke stand sinds 2005 een lichte toename en de lokale ontwikkeling lijkt dan ook in tegenstrijd met deze trend. Wanneer gekeken wordt naar de waarnemingen van afgelopen voorjaar, vallen veel stippen met een broedcode 2 (zingend individu) net voor de datumgrens van 25 april, waardoor ze niet geïnccludeerd zijn in de clustering. Er lijkt dus enige mismatch te zijn met de piek in zangactiviteit en het aantal zou waarschijnlijk hoger zijn uitgevallen als de bezoeken net een paar dagen later waren uitgevoerd.

5. Evaluatie

Uit de kartering van 2022 is gebleken dat de avifauna van de Groote Peel een goede weerspiegeling is van de landschapstypen die terug te vinden zijn in dit bijzondere Nationale Park. In dit hoofdstuk worden eerst de soorten beschreven die in 2022 als nieuwe broedvogel aan de lijst konden worden toegevoegd en soorten die niet langer territoria bezet hebben. Vervolgens worden per karakteristiek landschapstype de bevindingen en recente ontwikkelingen toegelicht en wordt ingegaan het verloop van vijf Natura 2000-doelsoorten.

Verschenen en verdwenen

Ten opzichte van de voorgaande karteringen zijn er een aantal soorten verdwenen en een aantal verschenen. Allereerst was de Roerdomp niet langer als broedvogel in het riet aanwezig. Het karakteristieke gehoemp van deze soort kan kilometers ver dragen, maar werd desondanks het hele voorjaar niet gehoord. Tussen 2000 en 2015 werd eenmaal tijdens een broedseizoen maar liefst vijf territoria vastgesteld. In 2016 werd nog maar één stip gezet in de nabijheid van – hoe kan het ook anders? – het Roerdompven en sindsdien is de soort uit de Peel vertrokken. Verdrijving heeft hier mogelijk aan bijgedragen. Ook van de Bruine Kiekendief, eveneens een vogel van rietland, kon geen territorium worden vastgesteld. In tegenstelling tot de Roerdomp werd deze Kiekendief wel veelvuldig gezien en er werden meer dan 10 waarnemingen van overvliegende en foeragerende vogels ingevoerd. Op 30 maart werd zelfs een paartje aangetroffen nabij 't Elfde. Het bleef echter bij waarnemingen met een lage broedcode en tekenen van nestbouw of voedselvluichten ontbraken, waardoor het niet waarschijnlijk is dat de soort een broedpoging heeft ondernomen. Ook de Kievit nam verder in aantal af en verdween binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied. In 2016 werd nog een stip gezet in de buurt van de Kalispeel. Ook in 2022 was hier een broedpaar aanwezig, maar het territorium viel net buiten de begrenzing. De Zomertortel lijkt anno 2022 uit de Peel te zijn verdwenen. Waar in de periode 1992-1993 nog 44 zomertortelterritoria werden vastgesteld, waren dat er in 2016 nog slechts twee. Deze ontwikkeling is conform de landelijke teloorgang van deze kenmerkende soort voor jonge bossen en is voor een substantieel deel te wijten aan het verdwijnen van foerageergebieden en voldoende voedsel voor het grootbrengen van nestjongen (Sovon 2018). Bosuil en Dwerguil werden in tegenstelling tot 2016 niet vastgesteld, al is dat bij de laatste soort niet zo vreemd, gezien het territorium uit 2016 het eerste in Nederland ooit betrof. Het ontbreken van bosuilterritoria komt door het ontbreken van nachtbezoeken in het afgelopen voorjaar en is dus geen representatieve ontwikkeling. Dat Zwarte Specht niet als broedvogel aanwezig was, is opmerkelijker. Tijdens de voorgaande karteringen was de soort steeds met minimaal één territorium, tot wel vier territoria vertegenwoordigd. Zwarte Spechten houden er echter een groot territorium op na, met een actieradius tot enkele kilometers, waarbinnen ze van jaar tot jaar rouleren tussen verschillende nestlocaties. Het bos waarin één van de nesten in 2016 lag is inmiddels gekapt en ondanks dat er waarnemingen van individuen werden ingevoerd op de andere twee locaties, zijn er geen aanwijzingen dat op deze plekken gebroed is. Deze bossen bevinden zich aan de oostrand van de Peel, waardoor het niet onwaarschijnlijk is dat de betreffende paren dit jaar in nabijgelegen bossen een broedpoging hebben ondernomen.

Als nieuwkomer werd dit jaar voor het eerst een territorium van Kraanvogel vastgesteld. Dat de Groote Peel al jaren fungeert als belangrijke pleisterplaats tijdens zowel de voor- als najaarstrek is bekend, maar in de recente jaren bleek al dat het gebied ook voor overzomerende vogels steeds aantrekkelijker wordt. Vaak is dit een voorbode voor nieuwe broedplaatsen en dit voorjaar werd dan ook met extra aandacht gekeken naar deze soort. Al tijdens het eerste bezoek op 15 maart was het raak en een kraanvogelstip met broedcode 5 (baltsend paar) was één van de eerste waarnemingen die dit voorjaar werd ingevoerd. Al snel werd duidelijk dat een kraanvogelpaar zich in het noordelijke deel van de Peel ophield en luid trompetterend van het éne naar het andere ven vloog. Waarnemingen van het paar concentreerde zich rondom het Steltloperven en vanaf halverwege april viel op dat enkel het mannetje nog op en neer vloog richting de foerageergebieden op de akkers ten westen van het gebied. Deze waarnemingen stemde uiterst gunstig, want ze deden vermoeden dat het vrouwtje achterbleef bij een nest. Helaas vlogen vanaf medio mei weer beide Kraanvogels door het gebied, waardoor geconcludeerd moest worden dat de broedpoging mislukt was en het nest verlaten. Ondanks dat de broedpoging dit jaar mislukt is, lijkt het mogelijk dat de komende jaren wél succesvol kuikens uit het ei gaan kruipen en dat de Kraanvogel zich definitief als broedvogel in de Groote Peel gaat vestigen en daarmee de Mariapeel volgt, waar dit voorjaar voor het eerst een kraanvogeljong tot wasdom kwam.

Met de Draaihals kon een spectaculaire nieuwe broedvogel aan de lijst worden toegevoegd. Bovendien staat de soort als 'ernstig bedreigd' op de Rode Lijst. Ondanks de kwetsbare status, neemt de soort in

recente jaren in aantal toe. Eerdere territoria in de regio werden vastgesteld op o.a. de Weerter- en Budelerbergen en in de Mariapeel, gebieden die lokaal sterke gelijkenis vertonen met de Groote Peel. Voor de Draaihals zijn voldoende foerageergebieden, die voornamelijk bestaan uit open zandbodems en heischrale vegetaties, waar ze foerageren op aan warm microklimaat gebonden mieren, onontbeerlijk (Sovon 2018). Door vergrassing in natuurgebieden, als gevolg van verzuring en vermesting, nemen dit soort plekken af, maar mogelijk heeft het lokaal diep maaien en afplaggen van in de Peel geresulteerd in nieuwe foerageerplekken. Tevens moet er voldoende nestgelegenheid zijn in de vorm van oude spechtenholen in o.a. oudere berken. In de Groote Peel is het beheer slechts deels gericht op het open houden van het landschap en mogen lokaal nog levende én dode berken blijven staan, waardoor natuurlijke nestholtes ruim voor handen zijn. Hiermee wordt voldaan aan de sterne eisen die de Draaihals stelt aan zijn leefomgeving. Gedurende het voorjaar werden, tegen het eind van april, op meerdere plekken roepende individuen aangetroffen. Waarnemingen komen vanaf de Mussenbaan, waar nestplekken schaars zijn, maar ook vanaf de locatie van 'Dood doet leven' en een berkenbosperceel op de meest westelijke punt van de provinciegrens. Op deze laatste plek werd ook tijdens een volgend bezoek op 6 mei nog een roepend mannetje aangetroffen, waarmee een territorium kon worden vastgesteld. Of de vogel gepaard was en of er daadwerkelijk een broedpoging is ondernemen is niet bekend.

Ook van het Paapje werd een territorium geconstateerd. Frans Martens en Peter Bax hoorden op 12 juni tijdens een vroege ochtendronde op de Mosplak een ongebruikelijke zang, die ze direct herkende als de zang van het Paapje. Ondanks dat zichtwaarnemingen uitbleven, bleef het mannetje enige tijd zingen vanuit braamkoepels en berkenopslag in de noordwestpunt van het deelgebied. Deze uithoek in de Peel is in potentie geschikt broedhabitat voor de soort, omdat de heide er relatief lang nat blijft en het aangrenzend landbouwperceel wordt omlijnd met uitgegroeide struweelranden. Hiermee wordt voorzien in zowel nestgelegenheid als voedsel. Het Paapje kent sinds 1970 een sterke achteruitgang en is vrijwel volledig verdwenen uit de regio. Een mogelijke vestiging in de Groote Peel zou dan ook uiterst positief zijn. Helaas bleven vervolgwaarnemingen uit en kon niet worden bevestigd of de vogel gepaard was, laat staan of er een broedpoging is ondernomen. Doortrek vind doorgaans plaats tot diep in mei, waardoor een zingend mannetje halverwege juni zonder meer hoopvol stemt.

Vogels van heide en open gebied

De Groote Peel bestaat voor het overgrote deel uit open, vochtige en vooral natte heide met daarin jonge opslag van berk en struweelvorming. Niet verwonderlijk leidden enkele soorten die verbonden zijn aan dit type landschap: Fitis, Boompieper, Grasmus, Zwartkop en Blauwborst, de top vijf in termen van territoriumaantallen. Ook de aantallen van Sprinkhaanzanger, Tuinfluiter, Roodborsttapuit, Kneu, Geelgors en Rietgors liggen hoog.

Ondanks dat al deze soorten goed vertegenwoordigd waren, vertonen de recente aantalsontwikkelingen grote verschillen. Veel soorten lijken namelijk in aantal te zijn afgenomen sinds 2016. Zo nam het aantal Sprinkhaanzangers af van 114 in 2016 naar 85 in 2022, al is dit nog altijd een verdubbeling van de maximaal 45 territoria in de periode 1994-1999. Ook de Grasmus valt terug van 298 in 2016 naar 237 in 2022, de Roodborsttapuit van 205 naar 161, de Graspieper van 116 naar 31, de Kneu van 118 naar 87 en de Rietgors van 177 naar 138. Eenduidige, onderliggende oorzaken zijn moeilijk te identificeren omdat bijvoorbeeld het verdrogen van de Peel voor soorten als Sprinkhaanzanger, Graspieper en Rietgors weliswaar nadelig zal zijn, maar voor de andere soorten juist niet. Een andere reden voor de achteruitgang kan mogelijk liggen in de successie van de berk en struweelpartijen op de heide. Het doorschieten van berkenbomen en struikvegetatie of juist het ontbreken hiervan op plekken waar verschraling heeft plaatsgevonden, kan tekenend zijn voor het aantal beschikbare zangposten en het aantal territoria dat wordt teruggevonden. Met name bij soorten die in hoge aantallen aanwezig zijn, kan dit resulteren in sterke schommelingen, zowel in positieve vorm (Blauwborst, Geelgors) als in negatieve (Roodborsttapuit, Kneu).

Twee kenmerkende soorten van open landschap met enige opslag die zijn toegenomen zijn Nachtzwaluw (van 53 naar 72 territoria) en Boomleeuwerik (van vier naar 11 territoria). De Nachtzwaluw kent de afgelopen jaren een landelijke toename, die het hardst gaat in grote aaneengesloten natuurgebieden. In de Groote Peel zullen werkzaamheden in het kader van heideherstel en het plaggen van verruigde terreindelen hebben bijgedragen aan het creëren van meer broedbiotoop. Ook de Boomleeuwerik, die zich graag vestigt op open, zandige bodems zal hiervan geprofitteerd hebben. Voor beide soorten zal het verdrogen van het landschap en de daarmee gepaard gaande afname van het oppervlakte natte bodem, eveneens de toename hebben begunstigd.

Moeras-, water- en weidevogels

De vele veenputten en vennencomplexen, met onder andere 't Eeuwig Leven, 't Elfde, Geniepvén, Roerdompvén, Steltlopervén en Filosche Peel, voorzien samen in zo'n 110 hectare aan open water. De natte oeverzones lopen vaak door tot diep in de omringende gebieden met pitrusvegetatie, pijpenstrootje en natte heide. Hierdoor zijn moeras- en watervogels goed vertegenwoordigd in het peellandschap.

Slechts één waarneming van Grote Canadese Gans werd ingevoerd in maart. Vervolgwaarnemingen werden niet gedaan, waardoor er geen territorium kon worden vastgesteld en de soort, die in 2016 nog met twee territoria aanwezig was, als broedvogel is verdwenen. Of dit een negatieve ontwikkeling is valt uiteraard te betwisten. De Grauwe Gans nam daarentegen sterk toe, van 61 paren in 2016 naar 91 in het afgelopen voorjaar. Deze ontwikkeling is conform de stormachtige landelijke toename van de soort. Zoals gebruikelijk werd voor deze soort het aantal paren geteld tijdens de eerste (en in enkele gevallen tweede) ronde en werden paren met jongen later in het seizoen buiten beschouwing gelaten. Dit, omdat families vaak lange afstanden afleggen en honderden meters van de nestplek kunnen opduiken. In de moeraszone aan de Mussenbaan waren eveneens zes paar aanwezig. Nijlgans was dit jaar met vier broedparen aanwezig en er werd onder andere gebroed op een oud haviknest.

De meeste eendensoorten kennen een stabiele situatie binnen de Natura 2000-begrenzing. Bergeend en Pijlstaart, die voor 2016 regelmatig als broedvogel aanwezig waren, werden ook dit voorjaar niet waargenomen. Zomertaling bleef stabiel met vier territoria, wat echter nog maar een derde is van de 12 territoria uit de periode 1994-1999. Kuifeend bleef eveneens stabiel en het aantal Wintertalingen nam slechts licht af van 52 territoria in 2016 naar 47 in 2022. De aantallen van deze laatste soort kunnen sterk schommelen en nemen met name af na strenge winters en in droge voorjaren. Ook de verdroging in broedgebieden is een bekende factor die van invloed kan zijn, wat mogelijk in de Grote Peel heeft geresulteerd in de kleine afname. Grotendeels kwam de verspreiding van de Wintertaling namelijk overeen met die in 2016, al verdwenen territoria in de Astensche Peel, Filosche Peel en het Geniepvén, wat doet vermoeden dat veranderingen in de lokale omstandigheden een rol zouden kunnen spelen. De negatieve ontwikkeling is echter al tientallen jaren gaande, want in de periode 1992-1993 werden er nog 119 territoria opgetekend. Tafeleend is een lokale broedvogel, die niet erg algemeen is in het zuidoosten van het land. Na 1980 nemen de aantallen hier af en slinkt het verspreidingsgebied. Dit wordt weerspiegeld in de lokale ontwikkeling, waarbij de aantallen sinds de periode 1994-1999 geleidelijk afnemen. De terugval van zeven territoria in 2016 naar vier in 2022 is in lijn met dit beeld en doet vermoeden dat de soort verder zal afnemen. Ook de Wilde Eend is sinds 1992-1993 achteruit gegaan van 143 territoria naar 78, maar omdat de soort in de tussentijd niet is gekarteerd is de ontwikkeling moeilijk te interpreteren. Ook op landelijk niveau heeft de soort het zwaar en nemen aantallen af, als gevolg van het afnemen van geschikt leef- en overwinter gebied en een lage kuikenoverleving. Deze trend zal ongetwijfeld een impact hebben op de wilde eendenstand in de Groote Peel. De grote winnaar onder de eenden is de Krakeend. Deze soort bezette in 1992-1993 zes territoria en neemt sindsdien elke kartering verder toe. Met de recente toename van 62 territoria in 2016 naar 89 in 2022 stoot de Krakeend de Wilde Eend van de troon als meest algemene eend. De verspreiding blijft daarbij sterk gelijkend, maar de dichtheden op de vennen neemt sterk toe. De Slobeend lijkt sinds de vorige kartering een opleving te doorlopen, met een toename van negen territoria naar 34. Dit aantal is echter nog altijd slechts een derde van de 90 territoria uit de periode 1992-1993. Hoewel de meeste territoria gebaseerd zijn op waarnemingen van paren met jongen of meerdere vervolgwaaarnemingen van paren in geschikt broedbiotoop, berusten ook enkele stippen op één enkele waarneming van een paar. Hierdoor is voorzichtheid gevraagd bij het interpreteren van de aantallen en is het maar te bezien of alle territoria daadwerkelijk bezet zijn geweest, laat staan dat er een broedpoging is ondernomen.

In het vochtig weidevogelgrasland aan de Mussenbaan waren eenden eveneens goed vertegenwoordigd. Zo werd één stip gezet voor Zomertaling, één voor Slobeend, acht voor Krakeend, drie voor Wintertaling en één voor Kuifeend. Wilde Eend werd in dit gebied helaas niet geteld. De aanwezigheid van deze kwetsbare eendensoorten duiden op het belang van het natuurontwikkelingsgebied voor moeras en watervogels, zowel in de randzone als in de Groote Peel zelf. Of alle territoriale individuen daadwerkelijk een broedpoging hebben ondernomen valt te betwijfelen, want het terrein droogde grotendeels op over het voorjaar. Het langer vasthouden van water is een punt van (aanhoudende) aandacht en zal ten gunste komen van zowel de aanwezige eenden als verschillende weidevogels als Scholekster, Kievit, Wulp en Grutto. Deze soorten zijn binnen de peelgrenzen nauwelijks aanwezig en in navolging van de Wulp, die in 2016 is verdwenen, was de Kievit in 2022 absent als broedvogel. Enkel van Kleine Plevier werden twee territoria vastgesteld. Deze pioniersoort maakte daarbij dankbaar gebruik van recent afgeplagde vlakken waar nesten werden gevonden op de schrale bodems.

Predatie door grondpredatoren kan, naast verdroging, hebben bijgedragen aan de benarde situatie van de weidevogels. Op meerdere plekken werden vossen waargenomen en er werden burchten met prooiresten gevonden. Verspreid door de Peel werden ook veelvuldig groepen wilde zwijnen aangetroffen en in de pitrus en varens liggen complete padennetwerken verscholen. Zwijnen zullen eieren niet ongeroerd laten liggen als ze tegen een nest stuiten. Met name aan de randen van de Peel en in de overgangszones tegen het cultuurland werden meerdere jagende katten ingevoerd. Wanneer het terrein verdroogd wordt het ook deze rovers makkelijker gemaakt om nesten leeg te roven of nestvlieders te pakken. Naast de drukkende effecten van verdroging en predatie, speelt ook het verschrallen van het voedselaanbod, zowel binnen de Peel als in de overgangszone en het buitengebied, een bepalende rol. De Kokmeeuwenkolonie die al sinds 1933 in de Groote Peel aanwezig is, is verder opgedroogd en nam af van 245 broedparen in 2016 naar 60 in 2022. Een schijntje van de 8541 paar die in 1983 werden geteld (van Seggelen, 1999). Soortgelijke ontwikkelingen zijn bekend voor vrijwel alle kolonies in het binnenland (Sovon 2018). Van de Kokmeeuw is bekend dat ze vrijwel uitsluitend foerageren in cultuurland, waardoor de afname mogelijk te wijten is aan het verschrallen van het voedselaanbod op de aangrenzende akkers en weilanden (Sovon 2018). Tevens zou het verdrogen van de Peel in combinatie met een toename in de vossenstand van invloed kunnen zijn, zoals beschreven door van Noorden (2017). Wanneer de verspreidingskaarten uit 2016 en 2022 naast elkaar gelegd worden, valt op dat de soort haar broedplek heeft verplaatst. In 2016 werden groepen broedende Kokmeeuwen aangetroffen op 't Eeuwig Leven, de Filosche Peel, de Pijp en aan de oostkant van Aan 't Elfde. Op de noordelijker gelegen uitloper aan de oostzijde van het Steltloperveen werden destijds geen stippen gezet en dat is de enige plek waar in 2022 werd gebroed. Deze verschuiving suggereert dat recente lokale ontwikkelingen mogelijk aan de verandering ten grondslag liggen. De kleine kolonie aan de Mussenbaan is inmiddels ook verdwenen. Het inslinken van de kokmeeuwkolonie heeft ongetwijfeld invloed op de omringende wateren. Met het afnemen van het aantal meeuwen neemt namelijk ook de input van meststoffen (guanotrofie) in het water af, wat resulteert in een afname van de visstand (met name Amerikaanse hondsvij). Een verminderd aanbod aan vis kan vervolgens van invloed zijn op de aantallen van Dodaars en Fuut. Deze laatste soort neemt, weliswaar met enige schommelingen, sinds 1988 af (van Noorden 2017) en ook de recente afname van 10 territoria in 2016 naar vier in 2022 past in deze reeks. De Dodaars is voor haar

dieet in mindere mate aangewezen op (kleine) vissen, maar toch neemt ook deze soort sterk af met 37 territoria ten opzichte van 60 uit 2016. Daarmee is de stand weer terug op het niveau van de periode 1992-1993 en net onder de doelstelling van 40 paren. Wat opvalt bij het vergelijken van de verspreiding in beide jaren is dat de dichtheden overal licht afnemen en dat de soort verdwenen is uit de Astensche Peel, Filosche Peel en 't Eeuwig Leven. Bovendien huisde de soort eerder niet op de open wateren van het Steltloperveen en Aan 't Elfde, terwijl daar in 2022 juist veel paren werden aangetroffen. Dit duidt mogelijk op een recente lokale landschappelijke ontwikkeling, waarbij veranderingen in de waterstand voor de hand liggend zijn. In navolging van een reeks droge jaren zou het zomaar kunnen dat de waterstand lager ligt dan in 2016, waardoor de kleine vennen lagere dichtheden kunnen huisvesten en de open waterpartijen geschikter zijn geworden voor de Dodaars.

Bosvogels

Verhoudingsgewijs bestaat slechts een klein deel van het onderzoeksgebied uit bos. Typerend is hierbij dat het met name kleine, geïsoleerde bospartijen zijn, veelal gelegen aan de rand van het gebied. Hierdoor is er niet echt sprake van een dichte boskern, maar vooral van een grote lengte aan randzone. Niet verwonderlijk zijn soorten van bosranden, zoals Gekraagde Roodstaart, Boompieper en Geelgors het meest talrijk. De situatie van Gekraagde Roodstaart was stabiel sinds 2016, de Boompieper nam licht af van 354 territoria naar 322 en de Geelgors nam juist toe van 99 territoria naar 123. Zwartkop en Tuinfluiter, beide soorten die naast in dicht struweel en opslag ook in jong bos voorkomen, zijn ook goed vertegenwoordigd in de bossen, al nam het aantal Tuinfluiters wat af. Mogelijk als reactie op het ouder worden van de bossen.

Boskernsoorten als Holenduif, Kleine en Grote Bonte Specht, Zwarte Mees, Boomklever, Bonte Vliegenvanger, Appelvink en Goudvink bleven aardig stabiel of namen licht toe. Andere soorten, waaronder Wielewaal, Zwarte Kraai, Kuifmees, Matkop, Boomkruiper, Grote Lijster en Grauwe Vliegenvanger namen af ten opzichte van 2016. Voor kwetsbare soorten als Wielewaal, Matkop en Grauwe Vliegenvanger is dit niet onverwachts, al is de afname wel sterker dan verwacht. Bij de Wielewaal werden afgelopen voorjaar territoria in kaart gebracht op dezelfde plekken als in 2016, maar in dat jaar werden eveneens stippen gezet op plekken waar gedurende de recente kartering geen enkele Wielewaal werd waargenomen. Deze soort is gevoelig voor verdroging, wat doet vermoeden dat de gevolgen van de recente extreem droge zomers van invloed zijn geweest. Daarnaast is het verschrallen van het voedselaanbod in het omringende open landschap waarschijnlijk een bijdragende factor. Al is het in mindere mate, toch kan verdroging van de bossen ook nadelig uitpakken voor de Matkop en heeft ook de Grote Lijster te lijden onder het opdrogen van het aanbod aan insecten. Deze laatste soort heeft het op nationale schaal al jaren erg moeilijk en deze trend lijkt ook drukkend te zijn op de aantallen in de Peel want de Grote Lijster nam zeer sterk af, van 26 territoria in 2016 naar slechts vier in 2022.

Roofvogels

De groep van de roofvogels was goed vertegenwoordigd in het gebied, al waren er af- en toenames. Zo lag het aantal Buizerds dit jaar weer wat hoger dan tijdens alle voorgaande karteringen. Vanaf de periode 1994-1999 werd elke kartering een extra stip gezet en ook sinds 2016 nam het aantal toe van 11 stippen naar 12. Deze ontwikkeling is conform de landelijke trend, waarbij de soort al jaren in aantal toeneemt. De Havik beleefde een piekperiode aan het begin van de 21^e eeuw. Inmiddels neemt de soort alweer een aantal jaren af en bereikte ze in 2022 met slechts zes territoria de laagste stand in de reeks. Haviken hebben sinds de jaren negentig in toenemende mate te kampen gehad met een afname van prooiaanbod (duiven, eenden, weidevogels, spreeuwen, kraaiachtigen en konijnen), waardoor de havikaantallen afnemen en de predatiedruk op andere prooisoorten is toegenomen. De predatiedruk op Zwarte Kraaien, Eksters, Sperwers, Wespandief, valken, Ransuil en Bosuil in bossen is daardoor hoog. Het is niet onmogelijk dat dit een van de voornaamste redenen is voor afname en verdwijning van deze soorten in de bosgebieden. Predatie kan eveneens een rol spelen in de terugval van de Havik, want gedurende het voorjaar werden in minimaal één nest de jongen gepredeerd voordat ze konden uitvliegen. De recente toename van Sperwer kan het gevolg zijn van de inmiddels aardig afgenomen havikstand. Geheel veilig zijn ze echter niet, want er werden op meerdere plaatsen resten van geplukte Sperwers gevonden in de nabijheid van haviknesten. Verspreid door de Peel werden sperwerpaartjes aangetroffen in de buurt van mogelijke nestplaatsen, wat resulteerde in drie territoria. In 2016 werd er slechts één territorium gevonden. Meermaals werden solitaire Bruine Kiekendieven geregistreerd en op momenten was er ook een paar aanwezig. Waarnemingen van nestbouw en voedselvluichten, die als goede indicatoren dienen voor broedpogingen, bleven echter uit en er kon geen territorium worden vastgesteld.

Natura 2000

In 2022 is een oppervlakte van 1471 hectare onderzocht op broedvogels. Binnen deze begrenzing ligt het volledige Natura 2000-gebied 140 De Groote Peel met een oppervlakte van 1348 hectare. Ditzelfde oppervlak is in 1986 aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de EG-Vogelrichtlijn (Ministerie LNV, 1986). Binnen dit gebied zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld voor vijf kwalificerende broedvogelsoorten, dit zijn Dodaars, Geoorde Fuut, Porseleinhoen, Blauwborst en Roodborsttapuit. Voor deze soorten is een minimaal aantal broedparen bepaald, welke dient als graadmeter. Het lokale beheer dient in functie te staan van (ten minste) het behoud van een voldoende groot, kwalitatief geschikt leefgebied voor deze minimale populatieomvang.

Tabel 5. Instandhoudingsdoelstellingen voor vijf kwalificerende broedvogelsoorten onder de Vogelrichtlijn, met daarbij de territoriumaantallen uit 2016 en 2022, de afwijking ten opzichte van de doelstellingen en de recente aantalsontwikkelingen in de periode 2016-2022.

Soort	Doelstelling	Aantal 2016	Aantal 2022	Afwijking	Ontwikkeling
Dodaars	40	60	37	-3	-23
Geoorde Fuut	40	1	2	-38	+1
Porseleinhoen	5	4	0	-5	-4
Blauwborst	200	212	217	+17	+5
Roodborsttapuit	80	205	161	+81	-44

Uit tabel 5 is op te maken dat enkel Blauwborst en Roodborsttapuit voldoen aan de doelstelling. Met 217 territoria ligt de Blauwborst niet enkel boven het de streefwaarde van 200 territoria, maar is de soort ook licht toegenomen ten opzichte van 2016 en prijkt ze in de top vijf van de meest algemene soorten van de Groote Peel. De Roodborsttapuit torent met 161 territoria ruim boven de doelstelling van 80 territoria. Ondanks dat er nog altijd dubbel zo veel broedparen aanwezig zijn als dat minimaal gewenst is, lijkt de soort sinds 2016 met enkele tientallen territoria te zijn afgenomen. Recente beheerwerkzaamheden, waarbij stukken vergraste heide zijn geplagd, zouden hier mogelijk aan bijgedragen kunnen hebben. Bij het afplaggen verdwijnen jonge berkenscheuten en braamstruwelen die de soort gebruikt als zangpost en nestgelegenheid. Van de andere kant zorgen lokale ontwikkelingen, zoals het kappen van de opslag van jonge bomen, voor een meer open landschap, waar de soort goed in gedijt, en resulteert het verdrogen van het terrein eveneens in meer geschikt broedbiotoop. Een andere factor die bij kan dragen aan de ogenschijnlijk negatieve ontwikkeling kan te maken hebben met iets afwijkende methodiek en een daarmee gepaard gaand waarnemerseffect. Een onnipresente soort als de Roodborsttapuit is erg territoriaal en is actief binnen een actieradius van enkele tientallen tot honderden meters. Vandaar dat rondom de grenzen van deelgebieden nadrukkelijk conservatief te werk gegaan is bij het invoeren van waarnemingen. Daarnaast kan de soort in mei al beginnen aan een tweede broedpoging, waarbij broedparen met pas uitgevlogen jongen door het gebied kunnen gaan zwerven en er op enige afstand van het eerste nest weer gezongen en gealarmeerd wordt. Dit maakt de soort, zeker in hoge dichtheden, lastig nauwkeurig in kaart te brengen. Buiten kijf staat echter dat de soort haar doelstelling ruimschoots behaalt.

De Dodaars wist in 2016 nog 60 territoria te bezetten binnen de begrenzing. In 2022 konden nog enkel 37 territoria in kaart gebracht worden, waardoor het aantal niet enkel met 23 territoria afnam, maar eveneens de doelstelling van 40 broedparen niet langer behaald werd. Dodaars en Geoorde Fuut kennen vergelijkbare voorkeuren voor broedbiotoop en voedselkeuze, maar ook sterke fluctuaties in aantallen zijn bij beide soorten bekend (van Seggelen, 2002, Sovon 2018). Afnames volgen meestal op strenge winter en komen voor tijdens droge voorjaren en zachte winters resulteren veelal in hogere aantallen. Ondanks dat de voorafgaande winter relatief zacht was, volgde 2022 op een reeks extreem droge jaren. Als gevolg hiervan is de Groote Peel sterk verdroogd en ondanks dat er verschillende maatregelen worden getroffen om het gebied nat te houden is het aandeel geschikt broedbiotoop voor beide soorten kleiner dan in 2016. Mogelijk is dit een verklaring voor de afname van de Dodaars en de nog altijd ver onder de streefwaarde liggende aantallen voor Geoorde Fuut.

Het Porseleinhoen werd dit jaar door geen enkele teller waargenomen. Het aantal territoria blijft hiermee op nul staan en de doelstelling van vijf broedparen wordt niet behaald. In 2016 werden vier territoria van deze illustere soort in kaart gebracht, wat doet vermoeden dat de soort recent uit de Groote Peel verdwenen is. Destijds werden echter gerichte nachtbezoeken uitgevoerd om de soort op te sporen en dat is in 2022 niet gedaan. Hiermee moet nadrukkelijk rekening gehouden worden bij de interpretatie. In de jaren 2017-2020 is vrijwillige teller Piet Zegers jaarlijks eenmaal 's nachts op pad geweest voor Porseleinhoen, wat niet één keer resulteerde in een waarneming. Tijdens ochtendbezoeken werd in enkel 2017, 2018 en 2020 éénmaal een Porseleinhoen gehoord. Wil het Porseleinhoen overgaan tot broeden, dan is ondiep water in het voorjaar onontbeerlijk (van Noorden 2016, Sovon 2018). Als gevolg van de recente extreem droge jaren zou het kunnen dat de omstandigheden niet gunstig zijn geweest voor de soort.

Conclusie

Eén van de criteria om de waarde van een natuurgebied te kwantificeren is het aantal aanwezige broedvogelsoorten die in de Rode Lijst zijn opgenomen en diens territoriumaantallen. Binnen de grenzen van Nationaal Park de Groote Peel bezette maar liefst 25 Rode Lijst-soorten één of meerdere territoria, waarbij Draaihals, Kraanvogel, Watersnip, Grauwe Klauwier, Orpheusspotvogel, Graszanger en Paapje tot de meest bijzondere horen. Deze 25 soorten zorgde samen voor 402 (Slopende checken) territoria, wat correspondeert met bijna 10% van het totaal aantal vastgestelde territoria. Dat de Groote Peel een grote waarde heeft als broedgebied voor kwetsbare vogelsoorten is dan ook een gegeven.

In 2022 vestigde Kraanvogel, Draaihals en Paapje zich elk voor het eerst met één territorium in de Peel. Aan de Mussenbaan waren daarnaast territoria aanwezig van Orpheusspotvogel en Graszanger, twee ongebruikelijke broedvogels. Patrijs, Fluitier en Nachtegaal konden dit jaar op de lijst worden gezet, terwijl ze in 2016 ontbraken. Met Grote Canadese Gans, Roerdomp, Bruine Kiekendief, Kievit, Zomertortel, Zwarte Specht, Goudhaan en Gele Kwikstaart verdwenen ook enkele soorten, al waren de meeste soorten wel nog in de Peel of in de randzone aanwezig maar ontbraken waarnemingen die nodig zijn om tot territoria te komen.

Enkele soorten namen flink toe, veelal in lijn met de landelijke ontwikkelingen. Zo steeg het aantal Nachtzwaluwen en Boomleeuweriken in het open landschap, waren Grauwe Gans en Krakeend de winnaars onder de water-/graslandsoorten, klom het aantal Blauwborsten in de moerasvegetatie wat hoger, liep het aantal Appelvinken licht op in de bossen en nam Geelgors toe in randzones.

Afnames werden vastgesteld in de natte delen van het onderzoeksgebied bij de Tafeleend, Dodaars, Geoorde Fuut, Watersnip en Kokmeeuw. Enkele bossoorten namen eveneens af, waaronder soorten van jong bos, zoals Tuinfluitier en Grasmus, en soorten van ouder bos, zoals Wielewaal, Matkop, Boomkruiper, Grote Lijster en Grauwe Vliegenvanger. In het open gebied verdwenen territoria van Sprinkhaanzanger en Roodborsttapuit, maar Graspieper kreeg de zwaarste klap te verduren.

Oorzaken van de schommelingen zijn niet eenduidig, maar liggen – naast de invloeden van landelijke aantalsontwikkelingen - waarschijnlijk in fluctuaties van het waterpeil als gevolg van verdroging en successie van met name berk en het vergrassen van open terreinen als reactie op verzuring en vermesting. Ook factoren als het verschrallen van het voedselaanbod, al dan niet in relatie tot de eerdergenoemde oorzaken, zowel binnen als buiten de Groote Peel en veranderingen in de predatiedruk door Havik, Vos, Wild Zwijn en Huiskat zullen van invloed zijn geweest op de lokale ontwikkelingen en het blijft erg interessant om te kijken hoe deze ook in de komende jaren blijven evolueren.

6. Literatuur

- BOELE A., VAN BRUGGEN J., HUSTINGS F., VAN KLEUNEN A., KOFFIJBERG K., VERGEER J.W. EN VAN DER MEIJ T. 2021. BROEDVOGELS VAN NEDERLAND IN 2019. SOVON-RAPPORT 2021/02. SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, NIJMEGEN.
- HUSTINGS F., VAN DER COELEN B., VAN NOORDEN B., SCHOLS R. & VOSKAMP P. 2006. AVIFAUNA VAN LIMBURG, STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG, MAASTRICHT.
- JOOSTEN J.H.J. & BAKKER T.W.M. 1987. DE GROOTE PEEL IN VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST. STAATSBOSBEHEER, UTRECHT.
- VAN KLEUNEN A., FOPPEN R. & VAN TURNHOUT C. 2017. BASISRAPPORT VOOR DE RODE LIJST VOGELS 2016 VOLGENS NEDERLANDSE EN IUCN-CRITERIA. SOVON-RAPPORT 2017/34. SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, NIJMEGEN.
- LOVEN M.M.H., PAHLPLATZ R.A.J. 2003. BROEDVOGELS VAN NEDERWEERT, 10 JAAR ONDERZOEK NAAR ZELDZAME EN SCHAARSE SOORTEN. VOGELWERKGROEP NEDERWEERT, NEDERWEERT.
- LOVEN M.M.H., MARIS W., MEEUWISSEN F.A.N. & PAHLPLATZ R.A.J. 2018. BROEDVOGELS VAN NEDERWEERT, ONDERZOEK NAAR ZELDZAME EN SCHAARSE SOORTEN IN 1994-2018. VOGELWERKGROEP NEDERWEERT, NEDERWEERT.
- MINISTERIE LNV, 1986. BESLUIT TOT AANWIJZING VAN VOGELRICHTLIJNGEBIEDEN, 29 OKTOBER 1986. DIRECTIE JURIDISCHE EN BEDRIJFSORGANISATORISCHE ZAKEN, DEN HAAG. BESLUITNR. J.4755.
- VAN NOORDEN B. 2017. BROEDVOGELINVENTARISATIE VAN DE GROOTE PEEL, 2016. PROVINCIE LIMBURG, CLUSTER NATUUR EN WATER.
- VAN SEGGELEN C. 1999. VOGELS VAN DE GROOTE PEEL. EEN EEUW AVIFAUNA IN EEN VERANDEREND HOOGVEENLANDSCHAP. STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG, MAASTRICHT.
- SOVON. 2018. VOGELATLAS VAN NEDERLAND. KOSMOS UITGEVERIJ, UTRECHT/ANTWERPEN.
- TIMMERMANS J. 2010A. BROEDVOGELS VAN NATIONAAL PARK DE GROOTE PEEL IN 2007-2009. RAPPORT STAATSBOSBEHEER, OSPEL.
- TIMMERMANS J. 2010B. BROEDVOGELINVENTARISATIE GROOTE PEEL 2010. RAPPORT IN EIGEN BEHEER, ASTEN.
- TIMMERMANS J. 2011. BROEDVOGELINVENTARISATIE GROOTE PEEL 2011. RAPPORT IN EIGEN BEHEER, ASTEN.
- VERBEETEN M. 2003. ROOFVOGELONDERZOEK IN NATIONAAL PARK DE GROOTE PEEL IN 2002. RAPPORT IN EIGEN BEHEER, AARLE-RIXTEL.
- VERBEETEN M., VEREIJKEN J. & VAN SEGGELEN C. 2002. BROEDVOGELS VAN NATIONAAL PARK DE GROOTE PEEL IN 1998-2001. STAATSBOSBEHEER, ROERMOND EN VOGELWERKGROEP DE PEEL, ASTEN.
- VEREIJKEN J. & ZEGERS P. 2005. BROEDVOGELS NATIONAAL PARK DE GROOTE PEEL IN 2002-2004. STAATSBOSBEHEER, TILBURG.
- VEREIJKEN J. 2009. ROOFVOGELONDERZOEK IN NATIONAAL PARK DE GROOTE PEEL IN 2009. RAPPORT IN EIGEN BEHEER, BEEK EN DONK.
- VEREIJKEN J. 2016. ROOFVOGELONDERZOEK IN NATIONAAL PARK DE GROOTE PEEL, 2016. RAPPORT IN EIGEN BEHEER, BEEK EN DONK.
- VERGEER J.W., VAN DIJK A.J., BOELE A., VAN BRUGGEN J. & HUSTINGS F. 2016. HANDLEIDING SOVON BROEDVOGELONDERZOEK: BROEDVOGEL MONITORING PROJECT EN KOLONIEVOGELS. SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, NIJMEGEN.

Bijlage 1. Bezoekdata, -tijden en weersomstandigheden 2022

Bezoekdata en -tijden van de broedvogelkartering in de Grootte Peel in 2022 met voor elk bezoek de gemiddelde weersomstandigheden op basis van data van het KNMI (EII). Wind in meter per seconde, temperatuur in graden Celsius, zonneschijn en neerslag in % van totale duur.

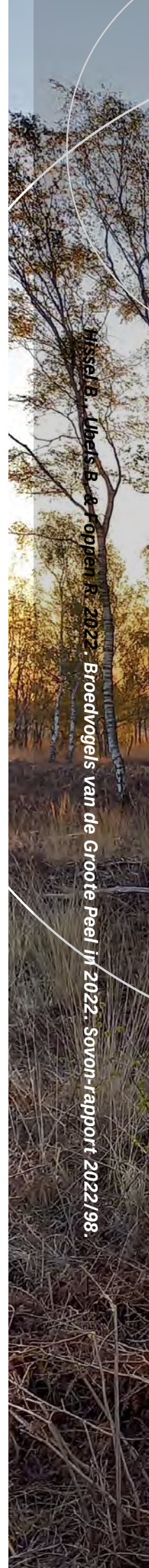
Mosplak									
Datum	Ronde	Deel	Starttijd	Eindtijd	Bezoekduur	Wind	Temperatuur	Zon	Neerslag
06-03	1	100%	06:38	09:58	03:20	2,3	-0,6	45	0
20-03	2	100%	06:22	08:41	02:19	4,3	4,4	7	0
03-04	3	100%	06:48	09:15	02:27	1,8	1,3	72	0
17-04	4	100%	06:08	09:43	03:35	3,0	8,7	83	0
01-05	5	100%	05:48	09:18	03:30	1,7	9,9	10	0
15-05	6	100%	05:12	09:56	04:44	2,8	18,1	95	0
29-05	7	100%	04:55	07:30	02:25	2,7	10,1	10	0
12-06	8	100%	04:52	07:59	03:07	2,8	17,2	98	0
13-06	9	100%	22:00	00:00	02:00	1,0	9,5	0	0
10-07	10	100%	04:57	07:08	02:05	2,2	15,2	0	0
Totaal:					29u 32m				
Astense Peel (12)									
Datum	Ronde	Deel	Starttijd	Eindtijd	Bezoekduur	Wind	Temperatuur	Zon	Neerslag
11-03	1	100%	06:17	09:24	03:07	5,9	7,5	56	0
23-03	2	100%	05:50	08:51	03:01	1,0	6,5	63	0
08-04	3	100%	06:19	09:28	03:09	3,3	5,8	14	0
20-04	4	100%	05:47	09:14	03:27	3,4	10,7	75	0
03-05	5	100%	08:01	11:11	03:10	2,6	11,3	71	0
20-05	6	100%	04:50	08:38	03:48	2,6	17,4	49	0
03-06	7	100%	04:23	08:00	03:37	3,0	17,3	78	0
23-06	8	100%	04:13	07:08	02:55	2,1	23,1	85	0
Totaal:					26u 14m				
Astense Peel (24)									
Datum	Ronde	Deel	Starttijd	Eindtijd	Bezoekduur	Wind	Temperatuur	Zon	Neerslag
09-03	1	100%	06:18	08:58	02:40	2,0	3,0	56	0
24-03	2	100%	05:59	08:32	02:33	1,0	6,8	63	0
14-04	3	100%	09:19	10:50	01:31	1,8	13,0	51	0
22-04	4	100%	05:47	08:29	02:42	5,1	10,9	36	0
03-05	5	100%	05:19	07:43	02:24	2,6	11,3	71	0
24-05	6	100%	04:51	07:51	03:00	5,6	13,6	30	1
12-06	7	100%	04:14	06:53	02:39	2,6	16,8	85	0
25-06	8	100%	04:11	07:05	02:54	4,1	19,7	45	0
Totaal:					20u 23m				
Groote Peel (6+8)									
Datum	Ronde	Deel	Starttijd	Eindtijd	Bezoekduur	Wind	Temperatuur	Zon	Neerslag
20-03	1	100%	05:59	09:59	03:00	4,4	4,6	5	0
04-04	2	100%	06:31	10:15	03:44	7,9	4,6	4	10
18-04	3	100%	05:49	10:40	04:51	1,6	10,3	73	0
30-04	4	100%	05:26	10:22	04:56	3,1	8,4	64	0
12-05	5	100%	05:08	09:57	04:49	3,5	14,3	61	0
30-05	6	100%	04:40	10:22	05:42	1,5	10,6	10	0
17-06	7	100%	04:17	09:55	05:38	2,0	20,3	59	0
28-06	8	100%	04:12	10:12	06:00	1,8	16,8	88	0
Totaal:					38u 40m				

Groote Peel (11)									
Datum	Ronde	Deel	Starttijd	Eindtijd	Bezoekduur	Wind	Temperatuur	Zon	Neerslag
17-03	1	100%	06:48	09:27	02:39	5,1	8,1	1	9
31-03	2	100%	08:45	11:00	03:15	3,1	3,0	0	21
15-04	3	100%	06:22	09:40	03:18	2,4	8,1	14	0
29-04	4	100%	05:29	09:02	03:33	2,1	9,3	1	0
11-05	5	100%	05:05	08:34	03:29	4,4	19,1	84	0
29-05	6	100%	04:42	08:27	03:45	2,6	10,5	11	3
15-06	7	100%	04:15	08:34	04:19	2,1	18,7	100	0
27-06	8	100%	04:20	08:30	04:10	1,1	18,0	1	0
Totaal:					28u 28m				
Groote Peel (22)									
Datum	Ronde	Deel	Starttijd	Eindtijd	Bezoekduur	Wind	Temperatuur	Zon	Neerslag
17-03	1	100%	09:41	11:01	01:20	5,1	8,1	1	9
31-03	2	100%	06:36	08:39	02:03	3,1	3,0	0	21
14-04	3	100%	06:17	09:07	02:50	1,9	13,4	59	0
23-04	4	100%	05:52	08:23	02:31	5,4	13,1	74	0
06-05	5	100%	05:21	08:20	02:59	1,7	11,6	24	0
23-05	6	100%	05:03	07:36	02:33	2,4	19,3	17	0
13-06	7	100%	04:27	07:19	02:52	3,7	16,5	43	0
26-06	8	100%	04:22	07:07	02:45	3,4	16,9	30	14
Totaal:					19u 53m				
Mussenbaan									
Datum	Ronde	Deel	Starttijd	Eindtijd	Bezoekduur	Wind	Temperatuur	Zon	Neerslag
23-03	1	100%	06:00	10:45	04:45	1,0	7,5	71	0
16-04	2	100%	06:15	09:30	03:15	3,4	10,0	86	0
06-05	3	100%	05:30	10:15	04:45	1,7	11,6	24	0
30-05	4	100%	04:55	10:35	05:40	1,4	11,1	11	0
21-06	5	100%	05:00	09:30	04:30	2,1	16,6	67	0
Totaal:					22u 55m				
Meijelseweg e.o.									
Datum	Ronde	Deel	Starttijd	Eindtijd	Bezoekduur	Wind	Temperatuur	Zon	Neerslag
25-03	1	100%	06:00	10:05	04:05	1,4	6,8	71	0
12-04	2	40%	09:02	09:48	00:46	3,3	12,9	76	0
14-04	2	60%	08:56	10:33	01:37	1,9	13,4	59	0
03-05	3	40%	08:58	09:33	00:35	2,7	12,0	81	0
10-05	3	55%	07:21	08:32	01:11	3,7	19,7	24	0
11-05	3	5%	05:41	06:04	00:23	4,4	19,1	84	0
26-05	4	40%	05:03	05:43	00:40	5,0	16,4	40	0
07-06	4	20%	07:39	08:06	00:27	4,3	16,3	37	0
08-06	4	40%	06:16	06:57	00:41	3,9	16,4	3	14
21-06	5	60%	07:58	09:12	01:14	2,1	16,6	67	0
29-06	5	40%	07:08	07:24	00:16	1,4	21,0	61	0
Totaal:					10u 55m				

Sovon									
Datum	Ronde	Deel	Starttijd	Eindtijd	Bezoekduur	Wind	Temperatuur	Zon	Neerslag
15-03	1	14%	06:40	13:00	06:20	1,5	6,7	0	19
24-03	1	14%	06:41	12:00	05:19	1,1	9,0	75	0
25-03	1	14%	06:20	12:21	06:01	1,5	7,9	75	0
28-03	1	14%	07:15	14:26	07:11	1,3	9,2	74	0
29-03	1	14%	07:06	12:54	05:48	2,8	8,4	21	0
30-03	1	16%	07:11	15:03	07:52	3,1	7,6	44	0
30-03	1	14%	07:16	13:16	06:00	3,1	7,6	44	0
15-04	2	14%	06:23	11:47	05:24	2,4	8,7	18	0
17-04	2	14%	08:24	12:19	03:55	3,5	10,4	88	0
18-04	2	14%	06:00	14:00	08:00	1,9	12,0	85	0
18-04	2	14%	06:22	11:22	05:00	1,9	12,0	85	0
20-04	2	16%	05:57	13:32	07:35	3,5	12,1	88	0
20-04	2	14%	06:07	12:18	06:11	3,5	12,1	88	0
22-04	2	14%	06:09	12:25	06:16	5,5	11,8	40	0
05-05	3	14%	05:56	12:30	06:34	1,0	14,5	34	0
06-05	3	14%	05:43	11:02	05:19	1,8	12,6	33	0
08-05	3	14%	05:41	11:49	06:08	4,1	13,5	59	0
10-05	3	14%	05:40	11:40	06:00	4,3	20,4	29	0
13-05	3	14%	05:00	12:30	07:30	5,1	14,8	75	0
13-05	3	14%	05:22	13:13	07:51	5,1	14,8	75	0
16-05	3	16%	05:39	14:09	08:30	3,5	20,9	34	6
25-05	4	14%	05:47	11:34	05:47	5,1	14,8	93	0
27-05	4	14%	05:20	10:07	04:47	5,5	16,1	59	23
27-05	4	14%	06:03	11:18	05:15	5,5	16,1	59	23
30-05	4	16%	05:37	13:15	07:38	1,5	11,4	16	0
02-06	4	14%	05:10	11:55	06:45	1,5	13,9	91	0
06-06	4	14%	04:38	10:16	05:38	5,6	16,6	60	0
10-06	4	14%	04:35	11:39	07:04	4,0	18,2	13	0
13-06	5	14%	05:30	11:28	05:58	3,9	16,8	44	0
13-06	6	100%	21:30	01:30	04:00	1,0	10,0	0	0
14-06	5	14%	05:31	10:21	04:50	1,8	15,6	100	0
15-06	5	14%	04:37	09:45	05:08	2,1	19,5	100	0
17-06	5	14%	04:36	09:30	04:54	2,3	22,1	69	0
21-06	5	14%	04:26	10:04	05:38	2,1	17,0	61	0
29-06	5	14%	04:42	10:56	06:12	1,6	21,7	64	0
30-06	5	16%	05:39	10:58	05:19	3,0	20,9	85	0
Totaal:					219u 37m				

Bijlage 2. Soortkaarten inventarisatie 2022

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl)

Hissel B., Uebers B. & Foppen R. 2022. Broedvogels van de Groote Peel in 2022. Sovon-rapport 2022/98.

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

